

Rapport van evaluatieonderzoek

Het effect van vrij lezen op de leesmotivatie van studenten Audiovisuele Productie aan ROC Friese Poort

*Onderzoek uitgevoerd als afstudeerproject aan de lerarenopleiding Nederlands
tweedegraads van de Christelijke Hogeschool Windesheim te Zwolle*

Auteur: Laurens Donkerbroek

Studentnummer: 258677

Begeleidende docenten: Christien Niekerk & Floor van Renssen

Datum van publicatie: 31 augustus 2018

Voorwoord

Voor u ligt het eindrapport van mijn onderzoek naar het effect van vrij lezen op de leesmotivatie van studenten Audiovisuele Productie aan ROC Friese Poort in Drachten. Een onderzoek dat is uitgevoerd als afstudeerproject aan de lerarenopleiding Nederlands tweedegraads van de Christelijke Hogeschool Windesheim te Zwolle. Ik ben trots op het eindresultaat en lever mijns inziens een product af waarmee het middelbaar beroepsonderwijs zijn voordeel kan doen.

Graag zou ik iedereen willen bedanken die een bijdrage heeft geleverd aan de totstandkoming van mijn afstudeerscriptie. Mijn bijzondere dank gaat uit naar Irene Mellema, collega-docent Nederlands aan ROC Friese Poort en naar Christien Niekerk en Floor van Renssen, mijn onderzoeksbegeleiders aan Hogeschool Windesheim. Ook noem ik de naam van Anneke Smits, onderzoekster aan Windesheim op het gebied van leesmotivatie, die mij heeft geholpen bij onder meer het opzetten van de instrumenten voor dataverzameling.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Laurens Donkerbroek

Deventer, 31 augustus 2018

Samenvatting

In deze studie is het effect van vrij lezen op de leesmotivatie van studenten in het middelbaar beroepsonderwijs gemeten. De aanpak vrij lezen gaat ervan uit dat leerlingen tijdens schooltijd op vaste momenten een zelfgekozen verhaal lezen. De docent fungeert als rolmodel door zelf ook te lezen. Als onderzoeksgroep is gekozen voor studenten aan de mbo-niveau 4-opleiding Audiovisuele Productie van ROC Friese Poort in Drachten. Tijdens een proef van een half jaar is gemeten wat de effecten van het programma zijn op de mate van leesplezier en het aantal leesmomenen buiten school.

Over de effecten van vrij lezen in het middelbaar beroepsonderwijs is nog weinig bekend. Eerdere onderzoeken richtten zich hoofdzakelijk op het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Aan de hand van vragenlijsten, lesobservaties en mondelinge interviews is de leesmotivatie voor, tijdens en na de proefperiode in kaart gebracht. De resultaten laten zien dat vrij lezen de leesmotivatie van studenten binnen het hoogste niveau van het middelbaar beroepsonderwijs positief kan beïnvloeden. Op beide indicatoren die in dit onderzoek zijn gebruikt om leesmotivatie te meten, de mate van leesplezier en het aantal leesmomenen, zijn verschuivingen te zien. Het aantal studenten bij wie significante veranderingen zijn geconstateerd, is echter beperkt.

Tussen studenten onderling blijken de verschillen in leesmotivatie groot te zijn. Duidelijk is dat vrouwen meer lezen dan mannen en het gemiddeld genomen ook leuker vinden. Toch laat dit onderzoek zien dat vrouwen beduidend minder tevreden zijn dan mannen wat betreft de tijd die aan lezen wordt besteed. Een deel van de studenten geeft aan buiten school wel te willen lezen, maar er door tijdgebrek niet aan toe te komen. Studenten laten blijken behoefte te hebben aan een ruim aanbod van boeken die dichtbij de belevingswereld staan. Genoemd worden ook tijdschriften die betrekking hebben op het vakgebied waarvoor de studenten worden opgeleid.

Verder blijkt uit dit onderzoek dat een deel van de studenten Engelse boeken verkiest boven werken in het Nederlands. Studenten spreken de wens uit toe te willen naar een opzet van vrij lezen waarin voor beide talen aandacht is.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
1.1 Aanleiding onderzoek	6
1.2 Context onderzoek	6
1.3 Relevantie onderzoek	7
1.4 Doel onderzoek	7
2. Theoretisch kader	8
2.1 De positieve effecten van lezen	8
2.2 Vrij lezen	9
2.2.1 De acht voorwaarden van Pilgreen	10
2.2.2 De leescirkel van Chambers	10
2.3 Leesmotivatie	11
2.4 Conclusie	13
3. Probleemstelling en onderzoeksvragen	14
3.1 Probleemstelling	14
3.2 Hoofdvraag	14
3.3 Deelvragen	15
4. Onderzoeksopzet	16
4.1 Onderzoeksgroep	16
4.2 Onderzoeksmethoden	16
4.3 Onderzoeksinstrumenten	17
4.3.1 Eerste deelvraag	17
4.3.2 Tweede deelvraag	17
4.3.3 Derde deelvraag	18
4.3.4 Mondelinge interviews	18
5. Onderzoeksresultaten	19
5.1 Onderzoeksproces	19
5.2 Leesmotivatie voor de proef met vrij lezen	20
5.2.1 Mate van leesplezier	20
5.2.1.1 Resultaten gesloten vraag	21
5.2.1.2 Resultaten open vragen	21
5.2.1.3 Resultaten stellingen	23
5.2.2 Aantal leesmomenten	24
5.2.3 Analyse eerste deelvraag	25
5.3 Betrokkenheid tijdens de proef met vrij lezen	26
5.3.1 Lezen in stilte	26
5.3.2 Boekgesprekken	27
5.3.3 Overige bevindingen	27
5.3.4 Analyse tweede deelvraag	27

5.4 Leesmotivatie na de proef met vrij lezen	28
5.4.1 Mate van leesplezier	28
5.4.1.1 Resultaten gesloten vraag	28
5.4.1.2 Resultaten open vragen	29
5.4.1.3 Resultaten stellingen	30
5.4.2 Aantal leesmomenen	31
5.4.3 Mondelinge interviews	33
5.4.4 Analyse derde deelvraag	33
6. Conclusie en discussie	35
6.1 Conclusie	35
6.2 Discussie	37
6.3 Aanbevelingen en suggesties voor verder onderzoek	38
6.3.1 Aanbevelingen	38
6.3.2 Suggesties voor verder onderzoek	39
Literatuurlijst	40
Bijlagen	41
1. Enquête over het lezen van boeken en verhalen voor proef met vrij lezen	41
2. Logboek voor observatie van wekelijkse sessie vrij lezen	43
3. Enquête met open vragen na proef met vrij lezen	44
4. Enquête met meerkeuzevragen en stellingen na proef met vrij lezen	46
5. Leidraad voor mondelinge interviews over proef met vrij lezen	50
6. Antwoorden op open enquêtevragen voor proef met vrij lezen	53
7. Antwoorden op open enquêtevragen na proef met vrij lezen	54
8. Antwoorden op stellingen over leesmotivatie voor proef met vrij lezen	56
9. Antwoorden op stellingen over leesmotivatie na proef met vrij lezen	58
10. Samenvatting van mondelinge interviews over proef met vrij lezen	61
11. Overzicht van gelezen boeken tijdens proef met vrij lezen	62

1. Inleiding

Dit verslag bevat de eindversie van mijn afstudeeronderzoek aan de lerarenopleiding Nederlands tweedegraads van de Christelijke Hogeschool Windesheim te Zwolle. Als afstudeerproject heb ik het effect van vrij lezen op de leesmotivatie van studenten Audiovisuele Productie (AVP) aan ROC Friese Poort in Drachten gemeten. De aanpak vrij lezen gaat ervan uit dat leerlingen tijdens schooltijd op vaste momenten een zelfgekozen verhaal lezen. De docent fungeert als rolmodel door zelf ook te lezen.

1.1 Aanleiding onderzoek

In het middelbaar beroepsonderwijs is het lezen van fictie geen verplicht onderdeel, aangezien het in het examen niet aan bod komt. Dat terwijl uit onderzoek blijkt dat het veelvuldig lezen van boeken goed is voor de taalontwikkeling en de persoonlijke en sociale ontwikkeling van de lezer (Mol, 2010; Stichting Lezen, 2017). Daar komt bij dat steeds meer tieners en jongvolwassenen in hun vrije tijd geen boek meer aanraken (Wennekers, Huysmans & De Haan, 2018).

Mbo-instellingen bepalen zelf hoe zij het leesonderwijs vormgeven. De focus op exameneisen en de daarbij horende tijdsdruk maken dat het lezen van boeken in veel gevallen buiten het curriculum valt. Ook bij de drie opleidingen van team AVP op mbo-niveau 4 is dat het geval. Het leesonderwijs bij de opleidingen Fotografie, Mediatedactie en Audiovisueel Specialist staat in het teken van een stapsgewijze voorbereiding op het examen dat studenten afleggen op referentieniveau 3F.

1.2 Context onderzoek

Leesvaardigheid en luistervaardigheid worden gezamenlijk getoetst in het landelijk ontwikkeld centraal examen. Studenten maken dit examen op de computer en beantwoorden vragen bij leesteksten en luisterteksten. Bij het leesonderdeel krijgen leerlingen zakelijke teksten voorgeschoteld die informatief, instructief of betogend van aard zijn. Het resultaat van dit examen bepaalt voor 50 procent het eindcijfer voor Nederlands. De instellingsexamens bepalen de andere 50 procent. Er zijn instellingsexamens voor de onderdelen schrijven, spreken en gesprekken voeren. Elke school bepaalt zelf hoe deze examens eruitzien (College voor Toetsen en Examens, 2016).

Een goede leesvaardigheid is van groot belang voor een succesvolle schoolcarrière en het kunnen deelnemen aan de maatschappij (Mol, 2010). Aangezien het lezen van zelfgekozen teksten de lees- en taalvaardigheid stimuleert, zou dit een aanvulling kunnen zijn op het werken met taalmethodes. Zeker gezien het feit dat veel mbo-studenten bij de start van hun opleiding een taalachterstand hebben (Groot, Houtkoop, Steehouder & Buisman, 2015, p. 41). Het onderwijs zoekt naar manieren om het probleem op te lossen, maar slaagt daar in veel gevallen niet in. Kijkend naar het referentiekader taal zou het eindniveau van een student op mbo-niveau 4 op hetzelfde niveau moeten liggen als dat van een havo-ist. Uit onderzoek blijkt echter dat de verschillen in taalvaardigheid tussen mbo-niveau 4 en havo groter zijn dan die tussen mbo-niveau 2 of 3 en niveau 4. Dit pleit ervoor om in het mbo niet alleen aandacht te hebben voor de

studenten met lagere taalniveaus, maar ook voor studenten met hogere taalniveaus (Groot et al., 2015, pp. 40-41).

1.3 Relevantie onderzoek

Scholen kunnen vrij lezen inzetten met als doel het taalniveau van mbo-studenten op een hoger plan te krijgen. De kans op succes is groter naarmate studenten meer plezier aan het lezen beleven. Eerder onderzoek naar het effect van vrij lezen in het entree-onderwijs op Deltion College in Zwolle laat zien dat zowel leraren als studenten het vrij lezen waarderen (Van Koeven, 2015). De verschillen tussen entree-opleidingen op niveau 1 en studies in de hogere mbo-niveaus maken het interessant ook onderzoek te doen naar de effecten van vrij lezen in de laatstgenoemde categorie. Dit onderzoek brengt de effecten van vrij lezen op de leesmotivatie van studenten op mbo-niveau 4 in kaart.

Uit eerder onderzoek op ROC Friese Poort blijkt dat de drie docenten Nederlands in team AVP unaniem van mening zijn dat vrij lezen een geschikte manier is om literatuuronderwijs en leesbevordering vorm te geven. Het uitlokken van een passie voor lezen door te werken aan leesplezier en leesmotivatie en het werken aan taal- en kennisontwikkeling gezien de positieve effecten van lezen op woordenschat, tekstbegrip en kennis van de wereld worden gezien als voornaamste doelen van het vrij lezen (Donkerbroek, 2018).

1.4 Doel onderzoek

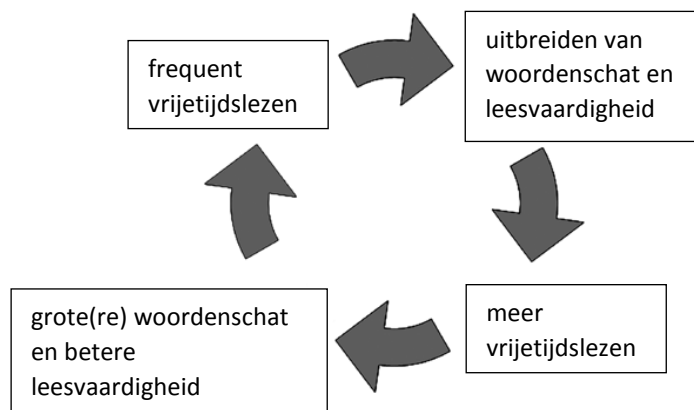
Het doel van dit onderzoek is in kaart te brengen of vrij lezen daadwerkelijk effect heeft op het leesplezier en de leesmotivatie van studenten op mbo-niveau 4. De resultaten moeten leiden tot aanbevelingen over de al dan niet structurele inzet van vrij lezen in het curriculum van de drie AVP-opleidingen en andere mbo-opleidingen op een vergelijkbaar niveau. Het onderzoek is daarmee van waarde voor scholen die zoeken naar manieren om het taalniveau van studenten op een hoger niveau te krijgen.

2. Theoretisch kader

Het doel van dit praktijkonderzoek is inzichtelijk te maken wat de effecten zijn van vrij lezen op de leesmotivatie van studenten Audiovisuele Productie aan ROC Friese Poort in Drachten. In dit hoofdstuk komen bevindingen uit eerdere onderzoeken naar voren en worden aan de hand van bestaande theorieën de belangrijkste begrippen gedefinieerd die dit onderzoek aan bod komen.

2.1 De positieve effecten van lezen

Uit onderzoek blijkt dat het lezen van fictie positieve effecten heeft op de taalvaardigheden die bij Nederlands worden geëxamineerd. Mensen die geregeld fictieboeken lezen, verbeteren niet alleen hun vaardigheden op het gebied van technisch lezen en begrijpend lezen, maar werken indirect ook aan hun spellingsvaardigheden en aan de uitbreiding van de woordenschat. Er is sprake van wederzijdse beïnvloeding, waarbij een soort positieve spiraal de verhouding tussen lezen en leesvaardigheid laat zien. Mensen die vaak fictieboeken lezen, zien hun leesvaardigheid stijgen. Als gevolg daarvan worden ze zelfverzekerder over hun leescompetenties, wat maakt dat ze weer vaker gaan lezen. Hierdoor neemt de woordenschat steeds verder toe en zullen de leessnelheid, de spellingsvaardigheden en het tekstbegrip verbeteren (Mol, 2010; Mol & Bus, 2011; Stichting Lezen, 2017).

Figuur 1: de positieve spiraal van lezen en leesvaardigheid (Mol & Bus, 2011)

Kinderen die moeite hebben met lezen ervaren waarschijnlijk minder leesplezier, wat de kans verkleint dat ze ervoor kiezen een boek te lezen buiten schooltijd, zeker als de druk om te lezen afneemt. Zonder deze extra oefening breiden zwakke lezers hun taal- en leesvaardigheden niet extra uit en zullen ze op school steeds verder achter raken. In dit ontwikkelingsmodel worden vaardige lezers dus steeds betere lezers en wordt het niveauverschil met leeftijdgenoten die geen boeken lezen steeds groter (Mol & Bus, 2011).

De positieve effecten van het lezen van fictieboeken blijven echter niet beperkt tot taalontwikkeling en de daaruit voortvloeiende betere schoolprestaties en verhoogde kansen op maatschappelijk succes. In het onderzoeksrapport *Wat doet het boek? Een onderzoek naar de opbrengsten van lezen* zet Stichting Lezen, die zich inzet voor leesbevordering, literatuureducatie en onderzoek naar lezen, uiteen wat de persoonlijke en sociale waarde is van lezen voor zowel kinderen als volwassenen (Stichting Lezen, 2017).

Allereerst wordt gesteld dat fictie het denken van de lezer kan beïnvloeden. Verhalen zorgen voor nieuwe inzichten en kunnen aanzetten tot reflectie, waardoor vooroordelen op losse schroeven komen te staan. Ze bieden een veilige haven om in contact te komen met sociale of culturele groepen die in het dagelijks leven op afstand staan. Verhalen kunnen bijdragen aan begrip voor de ander en uitsluiting tegengaan als het idee ontstaat dat samenleven in verscheidenheid en verbondenheid mogelijk en normaal is (Leeman, 2016; Stichting Lezen, 2017).

Daarnaast kan lezen ons welzijn vergroten. Fictie verschaft plezier, creëert mentale rust en ontspanning, en zorgt voor afleiding. Lezen is zodoende een manier om voor even te ontsnappen aan de dagelijkse problemen. Een lezer kan herkenning en steun ervaren door te lezen over personages die met vergelijkbare problemen kampen of vergelijkbare emoties ervaren. Dit kan zorgen voor nieuwe inzichten in de eigen problematiek en daarmee leiden tot een betere omgang met heftige emoties. De voordelen van lezen op het gebied van welzijn kunnen zodoende daadwerkelijk gezondheidswinst opleveren (Stichting Lezen, 2017).

2.2 Vrij lezen

De positieve effecten van lezen maken dat het onderwijs zoekt naar manieren om leesonderwijs op te nemen in het curriculum. Zeker ook omdat steeds meer tieners en jongvolwassenen in hun vrije tijd geen boeken meer lezen (Wennekers, Huysmans & De Haan, 2018). Bovendien is duidelijk dat de leesmotivatie met het ouder worden afneemt, dat meisjes lezen leuker vinden dan jongens en dat lezen onder havo- en vwo-leerlingen populairder is dan onder vmbo-leerlingen (DUO Onderwijsonderzoek, 2017).

Stichting Lezen stelt dat in het kader van leesbevordering het zogeheten vrij lezen een geschikte werkvorm is (Stichting Lezen, 2017). Vrij lezen houdt in dat de hele klas of groep op een vast moment van de dag in een zelfgekozen boek, tijdschrift of krant leest. Bij het vrij lezen vertoont de docent modelgedrag door zelf ook te lezen. Leesplezier staat centraal bij deze aanpak die gebruikt kan worden in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs.

Atwell (2007), Smith en Wilhelm (2002) en Marzano (2004) toonden aan dat bij leerlingen die een interventieprogramma volgden dat aansloot bij de interesses van leerlingen de leesvaardigheid en de leesmotivatie vooruitgingen (Fiori, Richters, Van Hardeveld, Oosterman & Ballering, 2010). Het gunstige effect van vrij lezen wordt sterker naarmate het gedurende een langere periode gebeurt: programma's die meer dan een jaar lopen, blijken bij deelnemers te leiden tot hogere scores op het gebied van tekstbegrip. Vrij lezen is ook effectief voor ontwikkeling van woordenschat, grammatica en schrijfvaardigheid (Stichting Lezen, 2017).

Eerdere onderzoeken naar de effecten van vrij lezen richtten zich hoofdzakelijk op het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Vrij lezen vindt vaker op de basisschool dan op de middelbare school plaats. De helft van de basisschoolleerlingen geeft aan dagelijks of bijna dagelijks op school boeken te lezen die ze zelf mogen uitkiezen. In het voortgezet onderwijs is dit slechts 4%. Circa de helft van de leerlingen in het voortgezet onderwijs (51%) geeft aan nooit of bijna nooit vrij te lezen op school (DUO Onderwijsonderzoek, 2017, pp. 2-3).

2.2.1 De acht voorwaarden van Pilgreen

De aanpak vrij lezen is onder meer gebaseerd op theorieën van Pilgreen (2000). Pilgreen formuleerde in zijn SRR-programma (sustained silent reading) acht voorwaarden voor een succesvolle implementatie van vrij lezen op scholen. Het programma voor stil en vrij lezen is gericht op het verhogen van de leesmotivatie en de leesvaardigheid van leerlingen (Fiori et al., 2010).

Pilgreen (2000) gaat uit van de volgende acht voorwaarden:

1. Toegankelijkheid: boeken, tijdschriften, kranten en strips dienen goed beschikbaar te zijn voor leerlingen. Toegankelijkheid kan gerealiseerd worden door te voorzien in een goed gevulde schoolbibliotheek of door de samenwerking te zoeken met de plaatselijke openbare bibliotheek.
2. Aantrekkingskracht: leerlingen kiezen de materialen die ze willen lezen en die passen bij het niveau dat zij aankunnen.
3. Bevorderlijke omgeving: er wordt stil gelezen in een ontspannen sfeer op een comfortabele en rustige plek.
4. Aanmoediging: een docent kan tijdens de leesles aanmoedigen door interesse te tonen voor de boeken die leerlingen lezen, door te vertellen over het eigen leeswerk, maar ook door leerlingen onderling uit te laten wisselen over hetgeen ze gelezen hebben. Ook het complimenteren van een leerling voor de inzet valt onder aanmoediging.
5. Teamtraining: scholing kan ingezet worden om docenten en andere betrokkenen, zoals de mediathecaris, te informeren over de aanpak vrij lezen.
6. Non-verantwoordelijkheid: er is sprake van non-verantwoordelijkheid als leerlingen geen dwang en verplichting ervaren bij het lezen. De nadruk moet liggen op leesplezier en van daaruit werken aan leesmotivatie.
7. Vervolgactiviteiten: deze helpen leerlingen de informatie beter te begrijpen en te verwerken. Het kan gaan om individuele opdrachten of om gesprekken in kleine groepjes of klassikale besprekingen. Er is hierbij sprake van een precair evenwicht met de voorwaarde van non-verantwoordelijkheid. De opdrachten mogen niet bedoeld zijn om leerlingen te testen.
8. Verspreide leestijd: vrij lezen dient frequent en regelmatig plaats te vinden. De leerlingen krijgen minimaal twee keer per week en bij voorkeur drie keer per week de tijd om voor zichzelf te lezen. De duur van de sessies is twintig tot dertig minuten (Fiori et al., 2010).

2.2.2 De leescirkel van Chambers

Docenten kunnen ervoor kiezen om met leerlingen in gesprek te gaan over hun leeservaringen en zodoende tegemoetkomen aan de speerpunten die Pilgreen (2000) geformuleerd heeft. Een open gesprek geeft leerlingen de gelegenheid de inhoud van het verhaal te verwerken en er betekenis aan te geven. Dezelfde teksten worden door lezers vaak heel verschillend beleefd en geïnterpreteerd. Door te praten over de teksten leren leerlingen hun gedachten te ordenen en deze over te brengen. 'Lezen leert je denken', benadrukt de Engelse schrijver Aidan Chambers, die een methodiek ontwikkelde voor het voeren van boekgesprekken gericht op de beleving van leerlingen. Chambers baseert zijn theorie op een door hemzelf ontworpen leescirkel, waarin de verschillende fasen van het lezen zijn opgenomen. Volgens de schrijver hangen de drie fasen met

elkaar samen en staat in het midden van de cirkel de helpende volwassene: een docent, een ouder of een bibliothecaris (Chambers, 2012; Stichting Lezen, 2015).

Figuur 2: de leescirkel van Aidan Chambers (Chambers, 2012, p.12)

De eerste fase in de leescirkel van Chambers is die van het selecteren. Bij het kiezen van boeken spelen allerlei factoren een rol zoals aanbod, beschikbaarheid, toegankelijkheid en presentatie. Nadat een boek gekozen is, wordt het gelezen. Belangrijk is dat de helpende volwassene voldoende tijd en ruimte creëert om het lezen mogelijk te maken (Chambers, 2012, pp. 12-16).

Ten slotte benoemt Chambers de fase reageren. Hij zegt dat wie kinderen wil helpen in de ontwikkeling tot aandachtige lezers rekening moet houden met twee reacties die optreden. Allereerst stelt hij dat iemand die van een boek genoten heeft diezelfde ervaring nog eens wil meemaken door het boek opnieuw te lezen of te kiezen voor een ander boek van dezelfde schrijver. Dit betekent dat de lezer opnieuw een keuze maakt uit het aanbod en de leescirkel opnieuw doorloopt. De tweede reactie die volgens Chambers optreedt, is de volgende: iemand die enthousiast is over een boek heeft de neiging over zijn ervaringen te praten en wil anderen het boek aanbevelen. Deze gesprekken kunnen een positieve lezer bovendien helpen een antwoord te vinden op de vraag waarom het boek zoveel indruk heeft gemaakt. Het uitwisselen van gedachten kan zowel informeel en spontaan in een gesprek tussen vrienden als via een formele, georganiseerde bespreking in klassen en studiegroepen. De ervaringen die een lezer in de reactiefase opdoet, zijn weer van invloed op de daaropvolgende selectiefase en staan zo aan de wieg van het opnieuw doorlopen van de leescirkel (Chambers, 2012, pp. 16-18).

2.3 Leesmotivatie

Over de effecten van vrij lezen op de leesmotivatie van studenten in het middelbaar beroepsonderwijs is nog weinig bekend. Onderzoek in het entree-onderwijs op Deltion College in Zwolle laat wel zien dat zowel leraren als studenten het vrij lezen waarderen (Van Koeven, 2015). Uiteraard verschilt een entree-opleiding van mbo-opleidingen in de hogere niveaus. Toch geldt voor het middelbaar en hoger beroepsonderwijs dat een leescultuur onder studenten niet vanzelfsprekend is. De taalbagage van mbo-studenten blijkt in sommige gevallen te minimaal om te kunnen functioneren op het niveau dat het beroep vereist (Groot et al., 2015; Van Koeven, 2015).

Volgens Anneke Smits, die als associate lector bij het lectoraat Onderwijsinnovatie en ICT aan de Christelijke Hogeschool Windesheim te Zwolle onderzoek doet naar leesmotivatie, zijn bij het meten van de mate waarin een student gemotiveerd is om te lezen twee indicatoren van belang, te weten de mate waarin de student lezen al dan niet als leuk ervaart en het aantal keren dat de student leest (persoonlijke communicatie, 26 april 2018).

Leesmotivatie kan bovendien worden beschreven op het vlak van drie onderliggende dimensies, ook wel factoren voor leesmotivatie genoemd (DUO Onderwijsonderzoek, 2017). Van de eerste dimensie, die van de intrinsieke leesmotivatie, is sprake als een student leest vanuit persoonlijke interesse, bijvoorbeeld uit nieuwsgierigheid of om op te gaan in een verhaal. Dit in tegenstelling tot extrinsieke motivatie, welke verbonden is met erkenning en competitie. Een leesdoel kan bijvoorbeeld voortkomen uit de wens het goed te doen op school of verband houden met de behoefte bevestiging te krijgen van anderen. De derde dimensie heeft betrekking op regulerende factoren, zoals het streven je emotioneel goed te voelen of verveling tegen te gaan (DUO Onderwijsonderzoek, 2017).

Factor	Subfactor	Bijbehorende items
Intrinsieke leesmotivatie (lezen vanuit eigen, persoonlijke interesse)	Lezen uit nieuwsgierigheid (<i>Curiosity</i>)	- omdat ik graag nadenk over bepaalde onderwerpen - omdat ik zo meer kan leren over dingen die ik interessant vind - omdat ik me graag met bepaalde onderwerpen bezig houd
	Lezen om op te gaan in een verhaal (<i>Involvement</i>)	- omdat ik me graag verplaats in de hoofdpersoon van een verhaal - omdat ik door verhalen ga fantaseren - omdat ik zo avonturen kan beleven in mijn hoofd
Motivatie m.b.t. regulerende factoren (reguleren van emoties, ontsnapping aan verveling)	Lezen om je emotioneel goed te voelen (<i>Emotional regulation</i>)	- omdat lezen me helpt als ik verdrietig ben - omdat lezen me helpt als ik boos ben - omdat ik er vrolijk van word
	Lezen om verveling tegen te gaan (<i>Relief from boredom</i>)	- omdat ik me dan niet hoeft te vervelen - omdat ik dan iets te doen heb - omdat ik mezelf dan bezig kan houden
Extrinsieke leesmotivatie (lezen voor externe doelen)	Lezen om het goed te doen op school (<i>Grades</i>)	- omdat ik dan betere cijfers kan halen op school - om beter te worden in bepaalde vakken op school - omdat ik het daardoor beter ga doen op school
	Lezen om het beter te doen dan anderen (<i>Competition</i>)	- omdat ik het dan beter ga doen op school dan mijn klasgenoten - omdat ik bij de besten van de klas wil horen - omdat ik dan meer weet dan andere leerlingen
	Lezen om sociale bevestiging te krijgen (<i>Social recognition</i>)	- omdat andere mensen zeggen dat lezen belangrijk is - omdat mijn ouders het belangrijk vinden dat ik veel lees - omdat ik wil dat mijn ouders trots op me zijn

Figuur 3: onderliggende factoren en subfactoren voor leesmotivatie (DUO Onderwijsonderzoek, 2017, p.41)

2.4 Conclusie

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste begrippen die in dit onderzoek aan bod komen, te weten vrij lezen en leesmotivatie, gedefinieerd.

Vrij lezen betekent dat de hele klas of groep op een vast moment van de dag in een zelfgekozen boek, tijdschrift of krant leest. Een aantal voorwaarden is vastgesteld om dit programma te laten slagen. De toegankelijkheid van het leesmateriaal is zo'n voorwaarde. Daarnaast is het van belang geen leerdoelen te formuleren en leerlingen zelf te laten bepalen wat zij lezen. De nadruk moet liggen op leesplezier om van daaruit te werken aan leesmotivatie. Boekgesprekken blijken geschikt om het gelezen werk beter te begrijpen en te verwerken. In dit onderzoek wordt ernaar gestreefd tegemoet te komen aan de geformuleerde implementatievoorwaarden voor vrij lezen.

Eerdere onderzoeken tonen aan dat vrij lezen leidt tot verbeteringen op het gebied van taalvaardigheid en dat het tevens bijdraagt aan leesmotivatie. Deze onderzoeken richten zich echter hoofdzakelijk op het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Over de effecten van vrij lezen op de leesmotivatie van studenten in de hoogste niveaus van het middelbaar beroepsonderwijs is nog weinig bekend. Dit onderzoek richt zich op mbo-niveau 4-studenten en meet de leesmotivatie aan de hand van de twee in paragraaf 2.3 genoemde indicatoren: de mate van leesplezier en het aantal leesmomenten (A. Smits, persoonlijke communicatie, 26 april 2018). Ook wordt in dit onderzoek gekeken naar de effecten binnen de verschillende, in dit hoofdstuk besproken, motivatiedimensies (DUO Onderwijsonderzoek, 2017).

3. Probleemstelling en onderzoeksvragen

De eerste paragraaf van dit hoofdstuk beschrijft het praktijkprobleem waar dit onderzoek op inspeelt. Uit de probleemstelling vloeien de centrale onderzoeksvraag en bijbehorende deelvragen voort, die in paragraaf 3.2 en 3.3 aan bod komen.

3.1 Probleemstelling

Het taalniveau van veel studenten in het middelbaar beroepsonderwijs is onder de maat. Het blijkt soms te minimaal om te functioneren op het niveau dat de arbeidsmarkt vereist. Het onderwijs zoekt naar manieren om het probleem op te lossen, maar slaagt daar in veel gevallen niet in. Het eindniveau van een student op mbo-niveau 4 zou gezien het referentiekader taal op hetzelfde niveau moeten liggen als dat van een havo-ist. Uit onderzoek blijkt echter dat de verschillen in taalvaardigheid tussen mbo-niveau 4 en havo groter zijn dan die tussen mbo-niveau 2 of 3 en niveau 4 (Groot et al., 2015, pp. 40-41). Scholen kunnen ervoor kiezen vrij lezen in te zetten om taalachterstand in het mbo-onderwijs het hoofd te bieden. De kans op succes is groter naarmate studenten meer plezier aan het lezen beleven.

De docenten Nederlands in team Audiovisuele Productie (AVP) op ROC Friese Poort spreken de wens uit toe te willen naar structurele implementatie van literatuuronderwijs en leesbevordering in het curriculum. Lange tijd was binnen team AVP geen beleid op dat vlak. In het team zijn drie docenten werkzaam die het vak Nederlands geven aan studenten van de opleidingen Fotografie, Mediaredactie en Audiovisueel Specialist op mbo-niveau 4. Uit een recent opgestelde toekomstvisie blijkt dat zowel bij studenten als docenten draagvlak bestaat voor invoering van vrij lezen (Donkerbroek, 2018). Docenten zien het stimuleren van leesplezier en leesmotivatie en het werken aan taal- en kennisontwikkeling gezien de positieve effecten van lezen op woordenschat, tekstbegrip en kennis van de wereld als voornaamste doelen van het vrij lezen (Donkerbroek, 2018).

Over de effecten van vrij lezen op de leesmotivatie van studenten in het middelbaar beroepsonderwijs is nog weinig bekend. De resultaten van dit onderzoek zijn dan ook niet alleen van waarde voor ROC Friese Poort, maar kunnen daarnaast andere mbo-instellingen helpen bij het vormgeven van hun onderwijsprogramma.

3.2 Hoofdvraag

Doel van dit onderzoek is de waarde van vrij lezen op de leesmotivatie van AVP-studenten op ROC Friese Poort vast te stellen. Er is gekozen voor evaluatie van een implementatieproef van tien weken in twee klassen met eerstejaarsstudenten waarbij zoveel mogelijk tegemoet wordt gekomen aan de voorwaarden van Pilgreen (2000). Het onderzoeksdoel en de daarbij horende keuze voor het uitvoeren van een evaluerend onderzoek hebben geleid tot de volgende centrale onderzoeksvraag:

Wat is het effect op de leesmotivatie van studenten aan de opleiding Audiovisuele Productie (AVP) op ROC Friese Poort van een tienweekse proef met vrij lezen in twee klassen?

Voortvloeiend uit het theoretisch kader zijn in deze onderzoeksvraag twee variabelen voor leesmotivatie leidend. De eerste betreft de mate waarin de student lezen al dan niet als leuk ervaart en de tweede het aantal keren dat de student leest (A. Smits, persoonlijke communicatie, 26 april 2018).

3.3 Deelvragen

Om het effect van de tienweekse proef met vrij lezen op de leesmotivatie in kaart te brengen, is het van belang op verschillende momenten een meting te doen. Er is gekozen de motivatie voor, tijdens en na de proef met vrij lezen in beeld te brengen. Deze aanpak leidt tot de volgende drie deelvragen.

Deelvraag 1: Hoe is de leesmotivatie van AVP-studenten voor aanvang van de tienweekse proef met vrij lezen?

Deelvraag 2: Hoe is de betrokkenheid van AVP-studenten bij het proefproject met vrij lezen?

Deelvraag 3: Hoe is de leesmotivatie van AVP-studenten na afloop van de tienweekse proef met vrij lezen?

Om tot een antwoord op de eerste en de derde deelvraag te komen, zijn de twee in paragraaf 3.2 genoemde variabelen leidend. Voor het in kaart brengen van de betrokkenheid van studenten bij de proef met vrij lezen wordt bij de tweede deelvraag gekeken naar de mate van aanwezigheid en concentratie tijdens de leessessies. Ook wordt in kaart gebracht wat de inbreng van studenten is tijdens boekgesprekken, die als doel hebben de gelezen informatie te verwerken.

4. Onderzoeksopzet

In navolging van de opgestelde toekomstvisie over de implementatie van literatuuronderwijs en leesbevordering in het curriculum van de opleiding Audiovisuele Productie (AVP) aan ROC Friese Poort in Drachten is besloten in het team een proef met vrij lezen te starten. Doel van dit onderzoek is de waarde van vrij lezen op het gebied van leesmotivatie vast te stellen. Er is gekozen voor een evaluerend onderzoek. In veel gevallen dragen de uitkomsten van dergelijke onderzoeken bij aan beslissingen omtrent onderwijsvernieuwingen op scholen (Van der Donk & Van Lanen, 2014, p. 54). Als indicatoren zijn in dit onderzoek leidend de mate waarin de student lezen al dan niet als leuk ervaart en het aantal keer dat de student leest (A. Smits, persoonlijke communicatie, 26 april 2018).

4.1 Onderzoeksgroep

De onderzoeksgroep bestaat uit eerstejaarsstudenten in twee AVP-klassen; de onderzoekspopulatie telt 36 studenten. De ene klas volgt de AVP-studie Fotografie en de andere de richting Audiovisueel Specialist. De verschillen tussen beide groepen zijn groot, wat maakt dat de onderzoeksgroep gemêleerd is. De klas met studenten Fotografie telt vrijwel uitsluitend vrouwelijke studenten: van de 21 studenten is slechts één student man. In de klas met studenten Audiovisueel Specialist is het beeld juist tegenovergesteld: deze groep van vijftien studenten bestaat uit dertien mannen en twee vrouwen.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat de animo voor invoering van vrij lezen in beide groepen sterk verschilt (Donkerbroek, 2018). Een enquête, afgenomen om inzichtelijk te maken hoe de leerlingen aankijken tegen de eventuele invoering van vrij lezen, liet zien dat in de klas met studenten Fotografie 50% van de leerlingen die de vragenlijst invulde positief staat tegenover invoering, terwijl dat percentage in de klas met studenten Audiovisueel Specialist op slechts 18% ligt (Donkerbroek, 2018).

De enquête is in totaal in vijf klassen afgenomen. Als redenen om voor invoering van vrij lezen te zijn, worden genoemd: 'Ik denk dat ik veel van lezen kan leren, het is rustgevend en thuis kom ik er niet aan toe.' Leerlingen die het vrij lezen niet zien zitten schrijven onder meer: 'Ik vind het niet nodig en gebruik mijn tijd liever ergens anders voor, ik kan thuis ook lezen, ik heb er de concentratie niet voor, ik heb dyslexie en moeite met snel lezen.' Ook slechte ervaringen op de middelbare school worden genoemd als argument tegen invoering van vrij lezen (Donkerbroek, 2018).

4.2 Onderzoeksmethoden

Gedurende een periode van tien weken lezen eerstejaarsstudenten van de opleidingen Fotografie en Audiovisueel Specialist één keer per week aan het begin van de les Nederlands in zelfgekozen boeken. In de klas met studenten Fotografie bedraagt de wekelijkse leestijd dertig minuten en in klas met studenten Audiovisueel Specialist bedraagt die twintig minuten. De docent fungeert als rolmodel door deze tijd zelf ook te lezen. Als methoden van dataverzameling is in dit onderzoek gekozen voor observeren en bevragen. Het toepassen van methodische

triangulatie maakt de onderzoeksresultaten krachtiger (Van der Donk & Van Lanen, 2014, pp. 47-48). Observaties moeten inzichtelijk maken hoe de betrokkenheid van studenten is bij het project vrij lezen. De methode bevragen staat centraal bij het vaststellen van de leesmotivatie voor aanvang van en na afloop van de tienweekse proefperiode. Bij de methode bevragen is sprake van zowel kwantitatief als kwalitatief onderzoek. Ingevulde vragenlijsten moeten leiden tot kwantitatieve gegevens die gecategoriseerd en cijfermatig worden weergegeven, terwijl mondelinge interviews kwalitatieve gegevens opleveren en als doel hebben de achterliggende motivaties, meningen en wensen van de onderzoeksgroep inzichtelijk te maken.

4.3 Onderzoeksinstrumenten

Dit onderzoek borduurt voort op eerder onderzoek dat als doel had te komen tot een gezamenlijke visie omtrent de implementatie van literatuuronderwijs in het curriculum van de opleiding Audiovisuele Productie (AVP) aan ROC Friese Poort in Drachten (Donkerbroek, 2018). In dat onderzoek is een vragenlijst gebruikt om het huidige leesgedrag en de leesbehoeftes van studenten in vijf AVP-klassen in kaart te brengen. Deze vragenlijst, opgenomen als bijlage 1, was tevens bedoeld om inzichtelijk te maken hoe de leerlingen aankijken tegen de eventuele invoering van vrij lezen.

4.3.1 Eerste deelvraag

De enquêtes die zijn gebruikt in het onderzoek *De implementatie van literatuuronderwijs in team Audiovisuele Productie op ROC Friese Poort* (Donkerbroek, 2018) zijn van belang bij het formuleren van een antwoord op de eerste deelvraag in dit onderzoek. Dat antwoord moet de leesmotivatie van AVP-studenten voor aanvang van de tienweekse proef met vrij lezen inzichtelijk maken. Bij de analyse zijn de antwoorden op de enquêtevragen 1 en 2 het meest relevant, aangezien deze in kaart brengen hoe vaak studenten lezen en hoe leuk zij lezen vinden.

Om de validiteit en betrouwbaarheid te vergroten, worden de antwoorden op vraag 1 en 2 in de eerste enquête naast de antwoorden op vragen in een tweede enquête gelegd. In dit onderzoek is zodoende sprake van brontriangulatie (Van der Donk & Van Lanen, 2014, p. 47). De tweede vragenlijst, opgenomen als bijlage 4, bestaat enkel uit meerkeuzevragen en stellingen en is ontleend aan het rapport *De leesmotivatie van Nederlandse kinderen en jongeren* (DUO Onderwijsonderzoek, 2017). Zo zijn daaruit tien stellingen overgenomen om te kijken in hoeverre bij studenten sprake is van intrinsieke motivatie, extrinsieke motivatie en motivatie met betrekking tot regulerende factoren. Elke stelling heeft betrekking op één van de drie dimensies. Studenten geven bij elke stelling aan of die wel of niet op hem van toepassing is.

4.3.2 Tweede deelvraag

De tweede deelvraag in dit onderzoek moet leiden tot het in kaart brengen van de betrokkenheid van AVP-studenten bij de proef met vrij lezen. Als methode van dataverzameling is gekozen voor observeren. Tien weken lang wordt nauwgezet bijgehouden hoe het vrij lezen in de twee klassen verloopt. Na elke leessessie wordt een logboek ingevuld aan de hand van een observatieschema dat als onderzoeksinstrument dient. Het schema is opgenomen in bijlage 2 en bevat kernbegrippen als leesmotivatie, concentratie en boekgesprekken.

Om te komen tot betrouwbare en valide onderzoeksresultaten worden meerdere observatoren ingezet. Cyrilla van der Donk en Bas van Lanen stellen in het boek *Praktijkonderzoek in de school* dat deze zogeheten onderzoekerstriangulatie bijdraagt aan rijkere onderzoeksresultaten. Door collega's bij het onderzoek te betrekken, wordt enerzijds betrokkenheid en draagvlak gecreëerd en worden anderzijds meerdere perspectieven in het onderzoek verwerkt (Van der Donk & Van Lanen, 2014, pp. 43-49).

4.3.3 Derde deelvraag

De derde deelvraag in dit onderzoek richt zich op de leesmotivatie van studenten na afloop van de proefperiode met vrij lezen. Als onderzoeksinstrumenten worden twee vragenlijsten gehanteerd. De eerste vragenlijst is een bewerkte versie van de enquête die is gebruikt in het onderzoek *De implementatie van literatuuronderwijs in team Audiovisuele Productie op ROC Friese Poort* (Donkerbroek, 2018). Door voorafgaand aan en na afloop van de proef een enquête met vergelijkbare vragen af te nemen, kan de leesmotivatie van studenten op beide momenten met elkaar vergeleken worden. Voor het onderzoek niet relevante vragen uit de eerste enquête zijn in de tweede vragenlijst niet meegenomen, terwijl andere vragen enigszins zijn aangepast. Zo is in sommige gevallen de zinsnede toegevoegd of er de afgelopen tijd een verandering heeft plaatsgevonden op het gebied waarop de vraag betrekking heeft. De vragenlijst is als bijlage 3 opgenomen in dit rapport.

De tweede vragenlijst die als instrument dient om te komen tot een antwoord op de derde deelvraag is de enquête met meerkeuzevragen en stellingen, die als bijlage 4 is toegevoegd en tevens is gebruikt bij het formuleren van een antwoord op de eerste deelvraag in dit onderzoek. Deze vragenlijst brengt de leesmotivatie van studenten in kaart voorafgaand aan en na afloop van de proef met vrij lezen.

4.3.4 Mondelinge interviews

Naar aanleiding van de wekelijkse observatieverslagen en de gegeven antwoorden in de verschillende enquêtes zal met enkele respondenten een interview plaatsvinden om meer inzicht te krijgen in de manier waarop het proefproject vrij lezen ervaren is. In de interviews zal tevens gevraagd worden hoe studenten aankijken tegen een eventuele structurele implementatie van vrij lezen in het curriculum. De keuze van de interviewpartners gebeurt gericht aan de hand van de verzamelde gegevens. De leidraad voor het afnemen van de interviews is te vinden in bijlage 5.

Alle informatie die in het kader van dit onderzoek wordt verkregen, zal vertrouwelijk worden behandeld en geanonimiseerd verwerkt en weergegeven worden.

5. Onderzoekresultaten

Dit hoofdstuk bevat de beschrijving en de analyse van de resultaten die in het kader van het praktijkonderzoek zijn verkregen. Doel is te komen tot het vaststellen van de waarde die vrij lezen heeft op het gebied van de leesmotivatie van studenten Audiovisuele Productie (AVP) aan ROC Friese Poort in Drachten. In paragraaf 5.1 wordt allereerst uiteengezet hoe het onderzoeksproces is verlopen. De paragrafen 5.2 t/m 5.4 behandelen de resultaten van de drie deelvragen in dit onderzoek. In elke paragraaf staat één deelvraag centraal.

5.1 Onderzoeksproces

De proef met implementatie van vrij lezen in het curriculum van de opleiding Audiovisuele Productie heeft plaatsgevonden van eind februari tot eind juni 2018. Studenten in twee eerstejaarsklassen van de AVP-richtingen Fotografie en Audiovisueel Specialist hebben het tweede semester aan het begin van het wekelijkse blokuur Nederlands gelezen in zelfgekozen materiaal. De studenten Audiovisueel Specialist lazen dinsdagochtend het derde lesuur gedurende twintig minuten (10:30 uur-10:50 uur), terwijl de studenten Fotografie elke woensdagochtend het eerste lesuur dertig minuten lazen (08:30 uur-09:00 uur). Ook de ruimte waarin beide groepen hebben gelezen verschilt: de studenten Audiovisueel Specialist lazen in een lokaal dat is ingericht als computerruimte en de studenten Fotografie in een lokaal dat bestemd is voor theorielessen en de drie-rijen-opstelling kent. Halverwege de proefperiode zijn de studenten Audiovisueel Specialist verhuisd naar een ander computerlokaal.

In beide klassen is voorafgaand aan de eerste sessie een startbijeenkomst gehouden waarin studenten zijn geïnformeerd over het project en met hen is gesproken over het doel en de betekenis van lezen. Ook zijn de afspraken besproken die tijdens het lezen gelden. Deze zijn ontleend aan een protocol voor invoering van vrij lezen in het middelbaar beroepsonderwijs (Van Koeven, 2015, pp. 50-56).

Zoals beschreven in paragraaf 4.2 was het de bedoeling dat de proefperiode tien weken zou beslaan. Door omstandigheden was het niet mogelijk hieraan te voldoen en hebben de studenten Fotografie met elf sessies beduidend meer leestijd gekregen dan de studenten Audiovisueel Specialist, die op acht keer vrij lezen bleven steken. Een collega-docent Nederlands heeft de observatie tijdens één van de sessies voor haar rekening genomen en haar bevindingen genoteerd in het observatieschema dat als onderzoeksinstrument dient (zie bijlage 2).

Het is voor studenten Audiovisuele Productie op de campus van ROC Friese Poort niet mogelijk boeken te lenen, wegens het ontbreken van een mediatheek. Aan de eerste voorwaarde die Pilgreen (2000) stelt voor een succesvolle implementatie van vrij lezen, beschreven in paragraaf 2.2.1, kon in dit onderzoek dan ook niet worden voldaan. Wel is de studenten ruimte geboden om mee te denken over de invulling van het project en konden zij ideeën aandragen om het boekenaanbod op een andere wijze vorm te geven. Een fotografiestudent heeft een groot aantal boeken ter beschikking gesteld voor klasgenoten die geen eigen boeken hebben. Een deel van deze boeken, die zijn opgenomen in de lijst met gelezen werken (bijlage 11), is meermalen

gebruikt. Studenten Audiovisueel Specialist konden geen gebruikmaken van de ter beschikking gestelde boeken. Met hen is de afspraak gemaakt zelf voor passend leesmateriaal te zorgen.

In paragraaf 4.1 staat dat de onderzoekspopulatie 36 studenten telt. Dit aantal is bijgesteld naar 31. Vijf studenten Fotografie hebben niet het hele traject mee kunnen doen door ziekte of andere oorzaken. Zij hebben de twee enquêtes na afloop van de proef niet ingevuld en zijn dan ook buiten het onderzoek gehouden. De eventuele inbreng van deze personen tijdens leessessies is wel geanonimiseerd verwerkt in de observatieverslagen. Bovendien is besloten de boeken die deze personen gelezen hebben wel te vermelden in bijlage 11.

Van de enquêtes die zijn ingeleverd voorafgaand aan de proef zijn in dit onderzoek alleen de exemplaren meegenomen van studenten van wie zeker is dat ze het hele traject hebben meegedaan. Dit bleek het geval bij achttien studenten: vijf mannen en dertien vrouwen. Over de enquête staat in paragraaf 4.3.1 vermeld dat bij het in kaart brengen van de leesmotivatie voor aanvang van de proefperiode gebruik zou worden gemaakt van de antwoorden op vraag 1 en 2. In de analyse is echter besloten te kiezen voor de antwoorden op vraag 1 en 3 en vraag 2 buiten beschouwing te laten.

Na afloop van de proefperiode zijn vier studenten geïnterviewd om meer inzicht te krijgen in de manier waarop het proefproject vrij lezen ervaren is. De belangrijkste uitkomsten van de gesprekken staan beschreven in bijlage 10. In alle gevallen is uit privacyoverwegingen getracht de via verschillende instrumenten verkregen data dusdanig weer te geven dat de kans op herleiding naar personen zo klein mogelijk is. Zo staan de antwoorden van de respondenten in de verschillende bijlagen telkens in een andere volgorde vermeld.

5.2 Leesmotivatie voor de proef met vrij lezen

Deze paragraaf behandelt de onderzoeksresultaten die betrekking hebben op de eerste deelvraag in dit onderzoek en brengt zodoende de leesmotivatie van studenten Audiovisuele Productie voorafgaand aan de proef met vrij lezen in kaart. Respectievelijk komen aan bod de mate van leesplezier en het aantal leesmomenen (A. Smits, persoonlijke communicatie, 26 april 2018).

5.2.1 Mate van leesplezier

De eerste indicator in dit onderzoek om de leesmotivatie van studenten in kaart te brengen, betreft de mate van leesplezier (A. Smits, persoonlijke communicatie, 26 april 2018). De data zijn verkregen door de inzet van twee instrumenten, te weten een enquête met gesloten vragen en een enquête met open vragen en stellingen over leesmotivatie. De resultaten worden behandeld in de subparagrafen 5.2.1.1 t/m 5.2.1.3.

5.2.1.1 Resultaten gesloten vraag

De antwoorden die de respondenten gaven op vraag 5 in de enquête met gesloten vragen zijn verwerkt in tabel 1. Aan de respondenten is gevraagd de zin 'Voordat ik tijdens de les leestijd kreeg, vond ik lezen van boeken in de Nederlandse taal.....' aan te vullen met helemaal niet leuk, niet leuk, leuk of heel erg leuk. De verkregen data maakt inzichtelijk in welke mate studenten voorafgaand aan de proef het lezen van boeken in de Nederlandse taal al dan niet als leuk hebben ervaren.

Voordat ik tijdens de les leestijd kreeg, vond ik het lezen van boeken in de Nederlandse taal	Man		Vrouw		Totaal	
helemaal niet leuk	4	28,6%	1	5,9%	5	16,1%
niet leuk	6	42,9%	5	29,4%	11	35,5%
leuk	4	28,6%	11	64,7%	15	48,4%
heel erg leuk	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Totaal	14	100,0%	17	100,0%	31	100,0%

Tabel 1: de mate waarin AVP-studenten het lezen van boeken in het Nederlands voorafgaand aan de proef met vrij lezen al dan niet als leuk ervaren, weergegeven per sekse

Procentueel gezien ervaren de meeste AVP-studenten die aan het onderzoek meededen het lezen van boeken in het Nederlands voorafgaand aan de proef met vrij lezen als leuk. Van de 31 respondenten koos 48,4% voor die mogelijkheid. Van de vrouwen ervaart 64,7% het lezen als leuk, terwijl dat percentage bij de mannen op 28,6% ligt. Voor niet leuk of helemaal niet leuk koos 51,6% van de respondenten, wat gelijkstaat aan zestien van de 31 studenten. Tien van de veertien mannen geven aan het lezen van boeken in de Nederlandse taal niet leuk of helemaal niet leuk te vinden: 42,9% koos voor niet leuk en 28,6% voor helemaal niet leuk. Bij de vrouwen kozen daarentegen zes van de zeventien voor niet leuk of helemaal niet leuk: 29,4% vulde niet leuk in en 5,9% helemaal niet leuk.

5.2.1.2 Resultaten open vragen

De antwoorden van de respondenten op de vragen 1 en 3 uit de enquête met open vragen die is afgenomen voor aanvang van de proefperiode zijn te vinden in bijlage 6. Bij vraag 1 gaat het erom of de AVP-student in kwestie in de vrije tijd wel of niet leest en bij vraag 3 om het wel of niet tevreden zijn over de tijd die aan lezen wordt besteed. De enquête is door achttien respondenten ingevuld (N=18). Van hen zijn er dertien vrouw en vijf man.

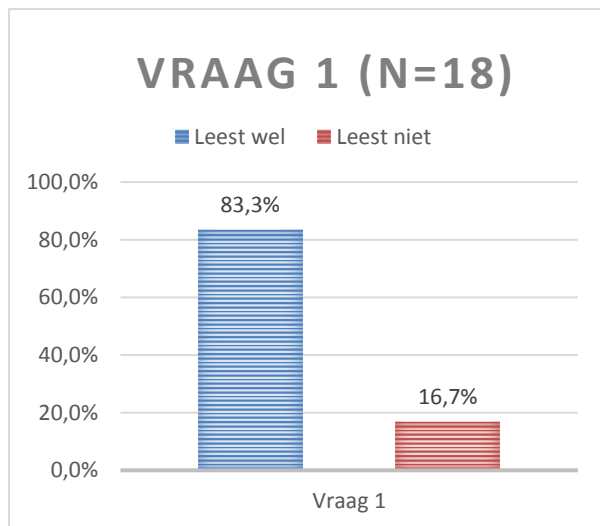

Diagram 1: aantal AVP-studenten dat voor invoering van de proef wel en niet leest in de vrije tijd, weergegeven in procenten

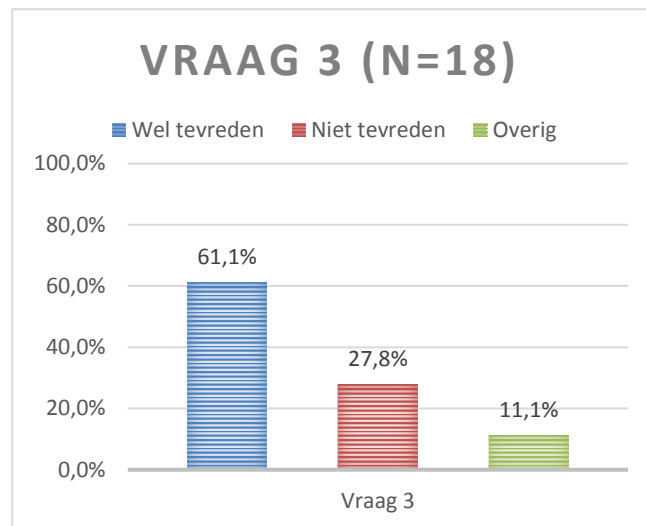

Diagram 2: aantal AVP-studenten dat voor invoering van de proef wel en niet tevreden is over de tijd die aan lezen wordt besteed, weergegeven in procenten

Diagram 1 laat zien dat 83,3% van de respondenten aangeeft voorafgaand aan de proef wel eens boeken of andere verhalen te lezen in de vrije tijd. Dat zijn vijftien van de achttien respondenten. Drie respondenten (16,7%) geven aan geen boeken of verhalen te lezen. Van de dertien vrouwen die de enquête invulden, zeggen twaalf er te lezen en zegt één dat niet te doen. Van de vijf mannen lezen er drie wel en twee niet. Wat gelezen wordt, verschilt per respondent. Genoemd worden onder meer boeken, stripboeken, tijdschriften, kranten en online verhalen.

Uit diagram 2 is op te maken dat 61,1% van de respondenten zegt voor aanvang van de proef met vrij lezen tevreden te zijn over de tijd die aan lezen wordt besteed, dit zijn elf van de achttien studenten: negen vrouwen en twee mannen. Vijf personen, vier vrouwen en één man, (27,8%) geven aan niet tevreden te zijn. Twee van hen melden dat tijdgebrek ten grondslag ligt aan de ontevredenheid. Eén vrouw schrijft: *‘Nee, door school ben ik erg druk en heb ik bijna geen tijd meer over om te lezen.’* De overige drie geven andere redenen op. In 11,1% van de gevallen is onduidelijk of de persoon in kwestie al dan niet tevreden is. Eén persoon leverde het enquêteformulier in zonder antwoord te hebben gegeven op vraag 3 en een tweede persoon gaf een antwoord waaruit niet kon worden opgemaakt of hij wel of niet tevreden is.

Bij de twee vragen die voor dit onderzoek zijn geanalyseerd, spreekt één respondent haar voorkeur uit voor Engelse boeken. Haar antwoord op vraag 3, welke betrekking heeft op het al dan niet tevreden zijn over de tijd die aan lezen wordt besteed, luidt als volgt: *‘Wel, maar ik lees geen Nederlandse boeken maar Engels, die vind ik meestal leuker en daar zijn er veel van.’* Twee anderen gaven bij overige vragen in de enquête, opgenomen in bijlage 1, aan ook Engels te lezen. Eén persoon meldt dat in haar antwoord op vraag 5, de tweede persoon noemt als antwoord op vraag 4A de titel van een Engels boek als laatst gelezen werk.

5.2.1.3 Resultaten stellingen

Studenten hebben bij tien stellingen over leesmotivatie aangegeven of die voorafgaand aan de proef met vrij lezen wel of niet op hen van toepassing zijn. De eerste vier stellingen hebben betrekking op intrinsieke leesmotivatie, stelling 5 tot en met 8 op regulerende factoren en stelling 9 en 10 op extrinsieke leesmotivatie (DUO Onderwijsonderzoek, 2017). In bijlage 8 zijn de antwoorden van de respondenten geanonimiseerd weergegeven. Daarbij is uitgegaan van categorisering in twee groepen: studenten die lezen leuk of heel erg leuk vinden en studenten die dat niet of helemaal niet leuk zeggen te vinden.

De bijlage laat zien dat de studenten die voorafgaand aan de proefperiode het lezen van boeken in het Nederlands leuk of heel erg leuk zeggen te vinden, gemiddeld genomen bij 46,0% van alle stellingen over leesmotivatie als antwoord 'waar' hebben aangekruist. In de groep studenten die het lezen van Nederlandse boeken niet leuk of helemaal niet leuk vindt, ligt dat percentage op 29,4%. Uit bijlage 8 valt op te maken dat studenten in de laatstgenoemde categorie onderling zeer wisselend scoren op de verschillende motivatiedimensies: het percentage met 'waar' aangekruiste stellingen per respondent varieert tussen 0,0% en 60,0%.

Onderstaande tabel is een vereenvoudigde weergave van bijlage 8. Hierin zijn de gemiddelde scores per stelling en per leesmotivatie weergegeven voor de twee genoemde categorieën.

	Dimensie 1: Intrinsieke leesmotivatie				Dimensie 2: Motivatie m.b.t. regulerende factoren				Dimensie 3: Extrinsieke leesmotivatie	
	Stelling 1: Ik las omdat ik zo meer kon leren over dingen die ik interessant vind.	Stelling 2: Ik las omdat ik zo avonturen kon beleven in mijn hoofd.	Stelling 3: Ik las omdat ik door verhalen ging fantaseren.	Stelling 4: Ik las omdat ik me graag verplaatste in de hoofdpersoon van een verhaal.	Stelling 5: Ik las omdat ik er vrolijk van werd.	Stelling 6: Ik las omdat lezen me hielp als ik boos was.	Stelling 7: Ik las omdat lezen me hielp als ik verdrietig was.	Stelling 8: Ik las omdat ik dan iets te doen had.	Stelling 9: Ik las omdat ik het daarvoor beter ging doen op school.	Stelling 10: Ik las omdat andere mensen aangaven dat lezen belangrijk is.
Percentage met waar beantwoorde stellingen door respondenten die lezen helemaal niet leuk of niet leuk vinden	43,8%	43,8%	56,3%	50,0%	31,3%	6,3%	0,0%	43,8%	12,5%	6,3%
Percentage met waar beantwoorde stellingen per leesmotivatiedimensie door respondenten die lezen helemaal niet leuk of niet leuk vinden	48,4%				20,3%				9,4%	
Percentage met waar beantwoorde stellingen door respondenten die lezen leuk of heel erg leuk vinden	73,3%	73,3%	73,3%	86,7%	46,7%	0,0%	13,3%	60,0%	13,3%	20,0%
Percentage met waar beantwoorde stellingen per leesmotivatiedimensie door respondenten die lezen leuk of heel erg leuk vinden	76,7%				30,0%				16,7%	

Tabel 2: procentuele weergave van aantal met waar beantwoorde stellingen over leesmotivatie door AVP-studenten ten opzichte van de mate van leesplezier voorafgaand aan de proef met vrij lezen

Tabel 2 laat zien dat studenten die het lezen van Nederlandse boeken leuk of heel erg leuk vinden gemiddeld genomen op alle drie de leesmotivatiedimensies hoger scoren dan studenten die lezen niet leuk of helemaal niet leuk vinden. Studenten die lezen leuk of heel erg leuk vinden, geven aan vooral te lezen vanuit intrinsieke doeleinden: 76,7% van de stellingen over intrinsieke leesmotivatie is op hen van toepassing. Het streven zich te verplaatsen in de hoofdpersoon van een verhaal wordt het vaakst genoemd als reden om te lezen: 86,7% van de respondenten vulde

‘waar’ in bij stelling 4. De drie andere stellingen over intrinsieke leesmotivatie zijn in 73,3% van de gevallen van toepassing op studenten die lezen leuk of heel erg leuk vinden. Studenten die lezen niet leuk of helemaal niet leuk zeggen te vinden, kruisten gemiddeld genomen bij 48,4% van de stellingen over intrinsieke leesmotivatie ‘waar’ aan. Beide categorieën studenten geven aan voorafgaand aan de proefperiode minder vaak te lezen vanuit redenen die betrekking hebben op regulerende factoren of vanuit extrinsieke doeleinden.

5.2.2 Aantal leesmomenen

De tweede indicator in dit onderzoek om de leesmotivatie van studenten in kaart te brengen, betreft het aantal leesmomenen (A. Smits, persoonlijke communicatie, 26 april 2018). In onderstaande tabel zijn de uitkomsten van vraag 7: ‘Hoe vaak las je een boek toen je het eerste deel van dit schooljaar nog geen leestijd kreeg tijdens de les Nederlands?’ per sekse weergegeven.

Een boek las ik het eerste deel van het schooljaar	Man		Vrouw		Totaal	
nooit of bijna nooit	9	64,3%	5	29,4%	14	45,2%
één of een paar keer per maand	3	21,4%	5	29,4%	8	25,8%
één of een paar keer per week	0	0,0%	4	23,5%	4	12,9%
elke dag of bijna elke dag	1	7,1%	2	11,8%	3	9,7%
overig	1	7,1%	1	5,9%	2	6,5%
Totaal	14	100,0%	17	100,0%	31	100,0%

Tabel 3: het aantal leesmomenen van AVP-studenten voorafgaand aan de proef met vrij lezen, weergegeven per sekse

Tabel 3 maakt duidelijk dat procentueel gezien de meeste respondenten voor invoering van de proef met vrij lezen nooit of bijna nooit een boek lezen. Dat is het geval bij veertien van de 31 respondenten (45,2%). Negen van de veertien mannen (64,3%) zeggen het eerste deel van het schooljaar nooit of bijna nooit een boek te hebben gelezen. Van de vrouwen geeft 35,3% aan minimaal één keer per week een boek te lezen: 23,5% leest één of een paar keer per week en 11,8% zegt dagelijks of bijna dagelijks te lezen. Bij de mannen ligt dat percentage op 7,1%. Eén vrouw leverde de enquête in zonder een antwoord op vraag 7 te hebben gegeven; zij is in de tabel opgenomen in de categorie overig. Een mannelijke respondent vulde op het enquêteformulier ‘niet’ in bij vraag 7. Dit antwoord is ook als overig geregistreerd.

De gegevens uit tabel 1 en 3 zijn samengevoegd in tabel 4. Dit overzicht brengt het aantal keer lezen in vergelijking met de mate van leesplezier in beeld. Naast tabel 4 kan ook diagram 2 uit paragraaf 5.2.1.2 worden gezet om te zien hoe tevreden de respondenten voor aanvang van de proefperiode waren over de eigen leestijd.

	Een boek las ik het eerste deel van het schooljaar											
Voordat ik tijdens de les leestijd kreeg, vond ik het lezen van boeken in de Nederlandse taal	nooit of bijna nooit		één of een paar keer per maand		één of een paar keer per week		elke dag of bijna elke dag		overig		Totaal	
helemaal niet leuk	3	21,4%	0	0,0%	1	25,0%	0	0,0%	1	50,0%	5	16,1%
niet leuk	6	42,9%	3	37,5%	1	25,0%	1	33,3%	0	0,0%	11	35,5%
leuk	5	35,7%	5	62,5%	2	50,0%	2	66,7%	1	50,0%	15	48,4%
heel erg leuk	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Totaal	14	100,0%	8	100,0%	4	100,0%	3	100,0%	2	100,0%	31	100,0%

Tabel 4: het leesgedrag van AVP-studenten voorafgaand aan de proef met vrij lezen weergegeven ten opzichte van de mate van leesplezier

Van de respondenten die nooit of bijna nooit lezen, zegt 64,3% het lezen van Nederlandse boeken ook niet leuk of helemaal niet leuk te vinden: 42,9% koos voor niet leuk en 21,4% voor helemaal niet leuk. De overige 35,7% van de respondenten die nooit of bijna nooit lezen, geeft aan Nederlandse boeken wel leuk leesmateriaal te vinden. Van de AVP-studenten die één of een paar keer per maand lezen, vindt de meerderheid (62,5%) lezen in het Nederlands leuk. De overige 37,5% geeft aan dat niet leuk te vinden. In de categorie één of een paar keer per week koos 50,0% voor leuk en de andere helft voor niet leuk of helemaal niet leuk: 25,0% vulde niet leuk en 25,0% helemaal niet leuk in. Van de respondenten die elke dag of bijna elke dag lezen, vindt twee derde (66,7%) Nederlandse boeken leuk en zegt een derde (33,3%) dat niet leuk te vinden.

5.2.3 Analyse eerste deelvraag

De eerste deelvraag in dit onderzoek luidt: *‘Hoe is de leesmotivatie van AVP-studenten voor aanvang van de proef met vrij lezen?’* De mate waarin de student lezen al dan niet als leuk ervaart en het aantal leesmomenen zijn daarbij de leidende indicatoren (A. Smits, persoonlijke communicatie, 26 april 2018).

Duidelijk is dat voorafgaand aan de proef met vrij lezen de leesmotivatie tussen studenten onderling sterk verschilt. Wel ervaren procentueel gezien de meeste AVP-studenten het lezen van boeken in het Nederlands als leuk. Zij blijken vooral intrinsiek gemotiveerd te zijn. Als leesmateriaal noemen studenten boeken, stripboeken, tijdschriften, kranten en online verhalen. Soms wordt gelezen in de Engelse taal.

Bijna de helft van de AVP-studenten zegt voor aanvang van de proef nooit of bijna nooit een boek te lezen. Dit beeld past in de trend dat tieners en jongvolwassenen steeds minder lezen (Wennekers, Huysmans & De Haan, 2018). Het merendeel van de studenten die nooit of bijna nooit lezen, zegt Nederlandse boeken ook niet leuk of helemaal niet leuk te vinden. Deze groep blijkt vooral uit mannen te bestaan. De vrouwelijke AVP-student zegt voorafgaand aan de proef beduidend meer plezier aan lezen te beleven dan haar mannelijke collega en zegt bovendien vaker te lezen. De meerderheid van de studenten is tevreden over het eigen leesgedrag. Een deel van de studenten geeft wel aan door tijdgebrek vaak niet aan lezen toe te komen.

5.3 Betrokkenheid tijdens de proef met vrij lezen

Deze paragraaf bevat de resultaten van de tweede deelvraag in dit onderzoek en brengt de betrokkenheid van AVP-studenten bij het proefproject met vrij lezen in kaart. Aan bod komen de mate waarin studenten laten blijken al dan gemotiveerd te zijn, de mate van concentratie tijdens de sessies en de mate van rust in en rondom het lokaal, de inbreng van studenten tijdens boekgesprekken en de meest opvallende overige bevindingen tijdens de leessessies. Als onderzoeksinstrument is een logboek voor observatie van de sessies vrij lezen gebruikt, opgenomen in bijlage 2.

5.3.1 Lezen in stilte

De lessen kennen een vaste structuur en de studenten kennen de leesroutine. Zij leveren bij binnenkomst in het lokaal hun telefoon in en gaan zitten op de eigen vaste plaats om vervolgens een boek te pakken en in stilte te gaan lezen. Soms meldt een student zich aan het begin van de les omdat begonnen is in een nieuw boek. De studenten zijn op de hoogte van het feit dat de docent registreert welke werken gelezen worden.

Leerlingen die uit zichzelf geen aanstalten maken om te gaan lezen, worden door de docent aangesproken. Soms geeft een leerling te kennen geen zin te hebben in lezen. Studenten zonder boek zijn in principe niet welkom in het lokaal. In sommige gevallen wordt gezocht naar alternatief leesmateriaal. Aan studenten die iets anders dan het leesmateriaal op tafel hebben, zoals een laptop of tablet, wordt gevraagd de spullen weg te doen. De opkomst tijdens de leessessies verschilt. Niet altijd is duidelijk waarom een student afwezig is. Studenten die wegens redenen meermalen afwezig waren, zijn buiten het onderzoek gehouden.

Tijdens het vrij lezen heerst stilte en vertoont de docent modelgedrag door zelf ook te lezen. Het lukt de docent echter niet de volledige tijd te lezen, aangezien hij ook de betrokkenheid van de studenten registreert en soms moet ingrijpen bij storend gedrag. Waargenomen zijn onderlinge conversaties, studenten die lopen door het lokaal, een computer opstarten, rommelen met papieren of hoorbaar wiebelen op een stoel. Ook is geconstateerd dat een student een tekening maakte na van plaats te zijn verzet ten gevolge van het tonen van ongewenst gedrag.

De mate van concentratie tijdens de leessessies verschilt per student. Sommigen lezen de hele sessie aaneengesloten, terwijl anderen dat niet lukt. Studenten hervatten het lezen over het algemeen weer uit zichzelf als ze daaraan toe zijn. Sommige leerlingen zeggen zelfs even te slapen tijdens de leestijd. Tijdens de sessies zijn omgevingsgeluiden in en rondom het lokaal te horen, te weten het piepen van ingeleverde telefoons, studenten die geeuwen of hun neus ophalen, gesprekken in een aangrenzende werkkamer, op de gang of buiten op het plein en rolgordijnen voor de ramen die afhankelijk van de mate van zonlicht automatisch naar boven of beneden gaan. Sommige studenten merken dit op en stoppen tijdelijk met lezen om het vervolgens weer te hervatten. Eén student die last zegt te hebben van omgevingsgeluiden luistert tijdens sommige leessessies muziek via haar oordopjes. Sommige studenten die niet lezen, bladeren in hun boek.

In de klas Fotografie waar woensdagochtend tussen half negen en negen uur gelezen wordt, komen elke les leerlingen te laat binnen. Na binnenkomst leveren ook zij hun telefoon in om vervolgens te gaan zitten en het leesboek te pakken. Studenten die hierdoor zijn afgeleid, weten het lezen snel weer te hervatten.

Als de leestijd voorbij is, geeft de docent dat aan. Sommige studenten klappen onmiddellijk hun boek dicht, terwijl anderen blijven doorlezen en pas stoppen nadat ze worden aangesproken. Soms zijn onmiddellijk reacties van leerlingen te horen. Sommigen geven te kennen blij te zijn dat de leestijd erop zit, terwijl een ander vraagt om verlenging van de leestijd en het lezen 'heerlijk' noemt. Vaak werkt de rust die heerst tijdens de leessessies door gedurende de rest van de les Nederlands.

5.3.2 Boekgesprekken

Nadat het lezen in stilte ten einde is gekomen, volgt in sommige gevallen een klassikaal gesprek over de boeken die gelezen zijn. De docent vraagt wie aan een nieuw boek is begonnen en informeert naar de bevindingen. De inbreng in de gesprekken verschilt per student en per sessie.

Geconstateerd is dat studenten leeservaringen uitwisselen en elkaar boektitels adviseren. In een situatie waarbij sprake was van een boekverfilming werden boek en film met elkaar vergeleken. Bij studenten die meerdere keren aangeven een gekozen boek niet aansprekend te vinden, is in sommige gevallen besloten dat de student met een nieuw boek begint. Tijdens het gesprek aansluitend aan de laatste leessessie geeft één student aan dat het vrij lezen voelt als een verplichting wat maakt dat het plezier wordt weggenomen. De student zegt te willen lezen wanneer het uitkomt.

5.3.3 Overige bevindingen

Meerdere studenten hebben tijdens de sessies gelezen in een Engels boek en zeggen Engelse werken te verkiezen boven Nederlandse. Bij één student ging het om de Engelse versie van een boek dat eerder al in het Nederlands is gelezen, een andere student gaf aan zelf geen Nederlandse boeken te hebben en daardoor gekozen te hebben voor een verhaal in het Engels. Aangezien tijdens de proefperiode enkel het lezen van werken in het Nederlands is toegestaan, is in overleg gezocht naar een oplossing. Bijlage 11 bevat een overzicht van de Nederlandse boeken waarvan bekend is dat ze tijdens de proefperiode geheel of gedeeltelijk door de studenten zijn gelezen. Vertaalde werken maken een aanzienlijk deel van de lijst uit.

5.3.4 Analyse tweede deelvraag

De tweede deelvraag in dit onderzoek luidt: *'Hoe is de betrokkenheid van AVP-studenten bij het proefproject met vrij lezen?'* Om de betrokkenheid in kaart te brengen is onder meer gekeken naar de mate van motivatie en concentratie bij studenten en naar hun inbreng tijdens boekgesprekken.

De betrokkenheid bij vrij lezen verschilt per student en per leessessie. Zo is de ene student beduidend meer gemotiveerd dan de ander. Veel studenten pakken bij binnenkomst in het

lokaal uit zichzelf een leesboek uit de tas, terwijl anderen daartoe moeten worden aangespoord. Soms geeft een student aan geen zin in lezen te hebben of blijkt de persoon in kwestie geen boek bij zich te hebben. Een deel geeft aan een voorkeur te hebben voor Engelse boeken. Het aantal studenten dat aanwezig is, verschilt per sessie. Soms is de reden van afwezigheid niet bekend.

De mate waarin het lukt de aandacht bij het lezen te houden, verschilt ook per student en per leessessie. Omgevingsgeluiden in en rondom het lokaal leiden ertoe dat sommige studenten tijdelijk zijn afgeleid. De meningen van studenten over de lengte van de leessessies zijn verdeeld en hun inbreng tijdens boekgesprekken, die aansluitend aan de leessessies plaatsvinden, verschilt. Gebleken is wel dat een student die enthousiast is over een boek anderen over de ervaring vertelt en aan hen het boek wil aanbevelen. Dit strookt met de in paragraaf 2.2.2 beschreven reacties in de reageerfase van de leescirkel (Chambers, 2012).

5.4 Leesmotivatie na de proef met vrij lezen

Deze paragraaf brengt de leesmotivatie van AVP-studenten na afloop van de proef met vrij lezen in kaart en behandelt de onderzoeksresultaten die betrekking hebben op de derde deelvraag van dit onderzoek. Net als bij de eerste deelvraag zijn de mate waarin de student lezen al dan niet als leuk ervaart en het aantal leesmomenen de leidende indicatoren (A. Smits, persoonlijke communicatie, 26 april 2018).

5.4.1 Mate van leesplezier

De eerste indicator in dit onderzoek om de leesmotivatie van studenten in kaart te brengen, betreft de mate van leesplezier (A. Smits, persoonlijke communicatie, 26 april 2018). De subparagrafen 5.4.1.1 t/m 5.4.1.3 beschrijven de onderzoeksresultaten binnen deze indicator.

5.4.1.1 Resultaten gesloten vraag

Tabel 5 laat zien in welke mate AVP-studenten het lezen van boeken geschreven in de Nederlandse taal na afloop van de proefperiode al dan niet leuk vinden en toont zodoende de resultaten van vraag 2 in de enquête met meerkeuzevragen en stellingen. Aan de respondenten is gevraagd de zinsnede *‘Ik vind het lezen van boeken in het Nederlands tegenwoordig.....’* aan te vullen met één van de vier volgende opties: helemaal niet leuk, niet leuk, leuk of heel erg leuk.

Ik vind het lezen van boeken in het Nederlands tegenwoordig	Man		Vrouw		Totaal	
helemaal niet leuk	4	28,6%	2	11,8%	6	19,4%
niet leuk	5	35,7%	3	17,6%	8	25,8%
leuk	5	35,7%	9	52,9%	14	45,2%
heel erg leuk	0	0,0%	1	5,9%	1	3,2%
overig	0	0,0%	2	11,8%	2	6,5%
Totaal	14	100,0%	17	100,0%	31	100,0%

Tabel 5: de mate waarin AVP-studenten het lezen van boeken in het Nederlands na afloop van de proef met vrij lezen al dan niet als leuk ervaren, weergegeven per sekse

Procentueel gezien zegt het grootste deel van de onderzoekspopulatie het lezen van boeken in het Nederlands na afloop van de proefperiode als leuk te ervaren. Van de 31 respondenten gaf 45,2% dat antwoord. Van de vrouwen koos 52,9% voor leuk ten opzichte van 35,7% van de mannen. Eén vrouw (5,9%) koos voor heel erg leuk, terwijl geen enkele man die keuze maakte. Negen van de veertien mannen zeggen het lezen van boeken in het Nederlands niet leuk of helemaal niet leuk te vinden: 35,7% vulde op het enquêteformulier niet leuk in en 28,6% koos voor helemaal niet leuk. Bij de vrouwen kozen er vijf van de zeventien voor één van deze mogelijkheden: 17,6% vulde niet leuk in en 11,8% helemaal niet leuk. Twee respondenten (6,5%) kozen voor een ander antwoord dan één van de vier voorgestelde mogelijkheden: één persoon vinkte zowel leuk als niet leuk aan en een ander schreef 'niet zo erg' als antwoord op. Deze antwoorden zijn in de tabel opgenomen in de categorie overig.

5.4.1.2 Resultaten open vragen

In bijlage 7 staan de antwoorden van de 31 respondenten uitgeschreven op de vragen 1 en 3 in de enquête met open vragen die is afgenomen na afloop van de proefperiode. Bij vraag 1 gaat het erom of de AVP-student in kwestie in de vrije tijd wel of niet leest en bij vraag 3 om het wel of niet tevreden zijn over de tijd die aan lezen wordt besteed.

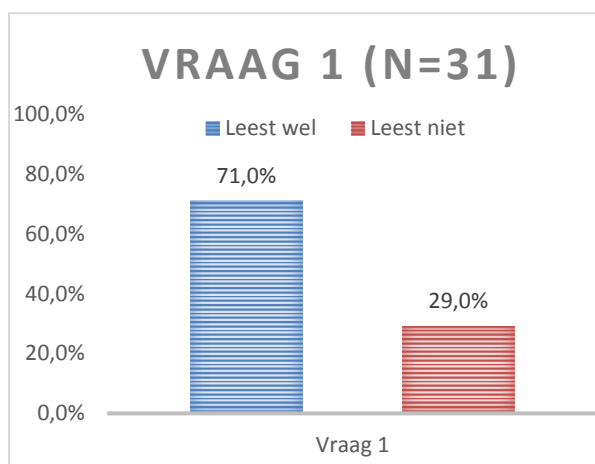

Diagram 3: aantal AVP-studenten dat na afloop van de proef wel en niet leest in de vrije tijd, weergegeven in procenten

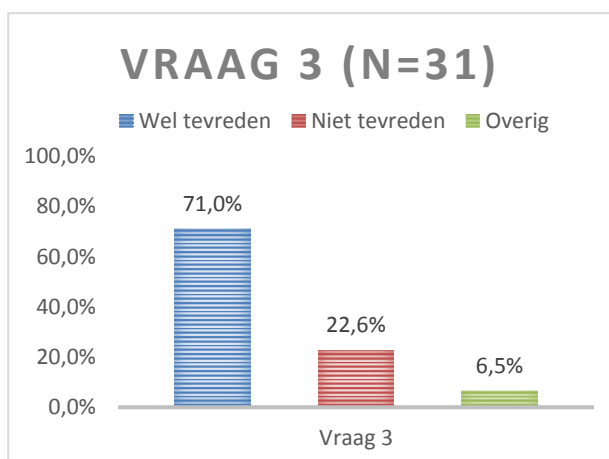

Diagram 4: aantal AVP-studenten dat na afloop van de proef wel en niet tevreden is over de tijd die aan lezen wordt besteed, weergegeven in procenten

Uit de antwoorden op vraag 1 is op te maken dat 22 van de 31 respondenten (71,0%) na afloop van de proefperiode wel eens boeken of verhalen lezen in de vrije tijd, terwijl negen respondenten (29,0%) dat niet zeggen te doen. Van de zeventien vrouwen zeggen vijftien er te lezen (88,2%) en zeggen twee dat niet te doen (11,8%). Van de veertien mannen lezen er zeven wel (50,0%) en zegt eenzelfde percentage niet te lezen. AVP-studenten lezen zowel van papier als digitaal. Als leesmateriaal worden boeken, tijdschriften, kranten en verhalen of artikelen op internet genoemd. Zes van de 31 respondenten schrijven in hun antwoord op vraag 1 dat ze Engelse teksten lezen, de anderen maken hiervan geen melding. 'Ja, ik lees boeken in m'n vrije tijd. Maar alleen Engels. Nederlands is niks aan', is één van de antwoorden.

Met 22 respondenten (71,0%) geeft een ruime meerderheid bij vraag 3 aan tevreden te zijn over de tijd die aan lezen wordt besteed. Zeven (22,6%) zeggen er niet tevreden te zijn; eenieder van hen is vrouw. Tijdgebrek is de meest genoemde reden voor de ontevredenheid: vijf van de zeven vrouwen stippen dat punt aan. In twee gevallen (6,5%) is sprake van een antwoord waaruit de tevredenheid niet kan worden opgemaakt en is gekozen voor registratie in de categorie overig.

Verder benadrukken drie respondenten in hun antwoorden op vraag 1 of 3 in de enquête met open vragen na afloop van de proefperiode dat hun leesgedrag samenhangt met de mate waarin een boek of verhaal al dan niet interessant, leuk of goed wordt gevonden. Uit de ingevulde enquêtes blijkt ook dat het schoollezen voor sommige studenten andere leesmomen ten buiten school heeft vervangen.

5.4.1.3 Resultaten stellingen

De antwoorden van de respondenten op tien stellingen over leesmotivatie na afloop van de proefperiode zijn te vinden in bijlage 9. Daaruit blijkt dat gemiddeld genomen 50,0% van de stellingen van toepassing is op studenten die lezen leuk of heel erg leuk vinden, terwijl dat percentage onder studenten die dat niet leuk of helemaal niet leuk vinden op 22,1% ligt. Studenten scoren onderling zeer wisselend op de verschillende motivatiedimensies. Zo varieert het percentage met 'waar' aangekruiste stellingen onder respondenten die lezen niet leuk of helemaal niet leuk vinden tussen 0,0% en 70,0%.

	Dimensie 1: Intrinsieke leesmotivatie				Dimensie 2: Motivatie m.b.t. regulerende factoren				Dimensie 3: Extrinsieke leesmotivatie	
	Stelling 1: Ik lees omdat ik zo meer kan leren over dingen die ik interessant vind.	Stelling 2: Ik lees omdat ik zo avonturen kan beleven in mijn hoofd.	Stelling 3: Ik lees omdat ik door verhalen ga fantaseren.	Stelling 4: Ik lees omdat ik me graag verplaats in de hoofdpersoon van een verhaal.	Stelling 5: Ik lees omdat ik er vrolijk van word.	Stelling 6: Ik lees omdat lezen me helpt als ik boos ben.	Stelling 7: Ik lees omdat lezen me helpt als ik verdrietig ben.	Stelling 8: Ik lees omdat ik dan iets te doen heb.	Stelling 9: Ik lees omdat ik het daardoor beter ga doen op school.	Stelling 10: Ik lees omdat andere mensen zeggen dat lezen belangrijk is.
Percentage met waar beantwoorde stellingen door respondenten die lezen helemaal niet leuk of niet leuk vinden	42,9%	28,6%	42,9%	42,9%	7,1%	0,0%	0,0%	21,4%	14,3%	21,4%
Percentage met waar beantwoorde stellingen per leesmotivatiedimensie door respondenten die lezen helemaal niet leuk of niet leuk vinden	39,3%				7,1%				17,9%	
Percentage met waar beantwoorde stellingen door respondenten die lezen leuk of heel erg leuk vinden	73,3%	80,0%	73,3%	80,0%	73,3%	6,7%	13,3%	60,0%	20,0%	20,0%
Percentage met waar beantwoorde stellingen per leesmotivatiedimensie door respondenten die lezen leuk of heel erg leuk vinden	76,7%				38,3%				20,0%	

Tabel 6: procentuele weergave van aantal met waar beantwoorde stellingen over leesmotivatie door AVP-studenten ten opzichte van de mate van leesplezier na afloop van de proef met vrij lezen

Tabel 6 is een vereenvoudigde weergave van bijlage 9. De tabel laat zien dat van alle stellingen over intrinsieke leesmotivatie 76,7% van toepassing is op studenten die lezen leuk of heel erg leuk vinden. Stelling 2 'Ik lees omdat ik zo avonturen kan beleven in mijn hoofd' en stelling 4 'Ik lees omdat ik me graag verplaats in de hoofdpersoon van een verhaal' zijn met 80,0% het vaakst bevestigend beantwoord. Studenten die lezen niet leuk of helemaal niet leuk vinden, hebben in

39,3% van de gevallen als antwoord 'waar' ingevuld bij een stelling over intrinsieke leesmotivatie. Regulerende factoren en extrinsieke doeleinden worden bij studenten in beide categorieën minder vaak aangehaald als reden om te lezen.

5.4.2 Aantal leesmomenen

De tweede indicator in dit onderzoek om de leesmotivatie van studenten te meten, is het aantal leesmomenen (A. Smits, persoonlijke communicatie, 26 april 2018). Onderstaande tabel geeft een overzicht van de antwoorden op vraag 1 in de enquête met gesloten vragen. Aan studenten is gevraagd de zinsnede "Sinds we op school tijdens de les Nederlands tijd krijgen om te lezen, ben ik buiten school....." aan te vullen met het antwoord dat op hen van toepassing is.

Ik ben buiten school	Man		Vrouw		Totaal	
minder gaan lezen	1	7,1%	1	5,9%	2	6,5%
meer gaan lezen	3	21,4%	2	11,8%	5	16,1%
niet meer, maar ook niet minder gaan lezen (er is niets veranderd)	10	71,4%	14	82,4%	24	77,4%
Totaal	14	100,0%	17	100,0%	31	100,0%

Tabel 7: de mate waarin het aantal leesmomenen buiten school van AVP-studenten is gewijzigd sinds de invoering van vrij lezen, weergegeven per sekse

Uit de tabel blijkt dat met 77,4% een overgrote meerderheid van de studenten aangeeft buiten school niet meer, maar ook niet minder te zijn gaan lezen sinds invoering van vrij lezen. Veertien van de zeventien vrouwen (82,4%) en tien van de veertien mannen (71,4%) zeggen dat het aantal leesmomenen buiten school gelijk is gebleven. Vijf respondenten (16,1%) zeggen meer te zijn gaan lezen: drie mannen en twee vrouwen. Twee personen (6,5%) geven aan minder te zijn gaan lezen.

	Ik vind het lezen van boeken in het Nederlands tegenwoordig											
Ik ben buiten school	helemaal niet leuk		niet leuk		leuk		heel erg leuk		overig		Totaal	
minder gaan lezen	0	0,0%	2	25,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	2	6,5%
meer gaan lezen	0	0,0%	0	0,0%	5	35,7%	0	0,0%	0	0,0%	5	16,1%
niet meer, maar ook niet minder gaan lezen	6	100,0%	6	75,0%	9	64,3%	1	100,0%	2	100,0%	24	77,4%
Totaal	6	100,0%	8	100,0%	14	100,0%	1	100,0%	2	100,0%	31	100,0%

Tabel 8: de mate waarin het aantal leesmomenen buiten school van AVP-studenten is gewijzigd sinds de invoering van vrij lezen, weergegeven ten opzichte van de mate van leesplezier

In bovenstaande tabel zijn de uitkomsten van enquêtevraag 1 en 2 ten opzichte van elkaar weergegeven. De twee studenten die sinds de invoering van vrij lezen buiten school minder zijn gaan lezen, geven aan het lezen van Nederlandse boeken niet leuk te vinden. De vijf studenten die juist meer zijn gaan lezen, geven allemaal aan lezen als leuk te ervaren.

Tabel 9 brengt de antwoorden in kaart die gegeven zijn op enquêtevraag 4: 'Hoe vaak lees je tegenwoordig op een ander moment dan tijdens de les Nederlands in een boek dat geschreven is in de Nederlandse taal?'

Een boek in het Nederlands lees ik tegenwoordig buiten school	Man		Vrouw		Totaal	
nooit of bijna nooit	10	71,4%	8	47,1%	18	58,1%
één of een paar keer per maand	2	14,3%	2	11,8%	4	12,9%
één of een paar keer per week	1	7,1%	6	35,3%	7	22,6%
elke dag of bijna elke dag	1	7,1%	1	5,9%	2	6,5%
Totaal	14	100,0%	17	100,0%	31	100,0%

Tabel 9: het aantal leesmomeneten buiten school van AVP-studenten na afloop van de proef met vrij lezen, weergegeven per sekse

Een meerderheid van 58,1% van de AVP-studenten zegt na afloop van de proef met vrij lezen buiten school nooit of bijna nooit te lezen in een Nederlands boek. Bij de mannen ligt dit percentage op 71,4% en bij de vrouwen op 47,1%. Vier respondenten (12,9%) geven aan één of een paar keer per maand te lezen: 14,3% van de mannen en 11,8% van de vrouwen. Het percentage vrouwen dat minimaal één keer per week buiten school een boek leest dat geschreven is in de Nederlandse taal ligt op 41,2%: 35,3% leest één of een paar keer per week en 5,9% zegt dat elke dag of bijna elke dag te doen. Bij de mannen ligt dat percentage op 14,2%: 7,1% leest één of een paar keer per week en eenzelfde percentage dagelijks of bijna dagelijks.

	Een boek in het Nederlands lees ik tegenwoordig buiten school									
Ik vind het lezen van boeken in het Nederlands tegenwoordig	nooit of bijna nooit		één of een paar keer per maand		één of een paar keer per week		elke dag of bijna elke dag		Totaal	
helemaal niet leuk	5	27,8%	0	0,0%	1	14,3%	0	0,0%	6	19,4%
niet leuk	7	38,9%	1	25,0%	0	0,0%	0	0,0%	8	25,8%
leuk	5	27,8%	2	50,0%	5	71,4%	2	100,0%	14	45,2%
heel erg leuk	1	5,6%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	3,2%
overig	0	0,0%	1	25,0%	1	14,3%	0	0,0%	2	6,5%
Totaal	18	100,0%	4	100,0%	7	100,0%	2	100,0%	31	100,0%

Tabel 10: het leesgedrag van AVP-studenten na afloop van de proef met vrij lezen weergegeven ten opzichte van de mate van leesplezier

Tabel 10 laat zien dat met 66,7% de meerderheid van de AVP-studenten die buiten school nooit of bijna nooit in een Nederlands boek leest, het lezen ervan ook niet leuk of helemaal niet leuk vindt: 38,9% vulde niet leuk in en 27,8% helemaal niet leuk. Van de respondenten die nooit of bijna nooit lezen, vindt 33,4% lezen wel leuk of zelfs heel erg leuk: 27,8% vulde leuk in en 5,6% koos voor heel erg leuk.

In de categorie studenten die één of een paar keer per maand lezen, zegt 50,0% lezen leuk en 25,0% dat niet leuk te vinden. Bij de overige 25,0% is de mate van leesplezier na afloop van de proefperiode onbekend. Van de studenten die buiten school één of een paar keer per week in een Nederlands boek lezen, vindt een overgrote meerderheid van 71,4% dat ook leuk om te doen, terwijl 14,3% dat juist helemaal niet leuk vindt. Alle personen die in de enquête aangeven dagelijks of bijna dagelijks te lezen, vinden lezen ook leuk.

5.4.3 Mondelinge interviews

In het kader van dit onderzoek heeft met vier studenten een mondeling interview plaatsgevonden. Bijlage 10 bevat een beschrijving van de belangrijkste uitkomsten van de gesprekken. Uit de interviews komt naar voren dat vrij lezen bij meerdere studenten heeft geleid tot een toename van de leesmotivatie. Zo geeft één persoon aan Nederlandse boeken leuker te zijn gaan vinden sinds de invoering van vrij lezen en zegt deze student daarnaast buiten school meer te zijn gaan lezen. Een tweede persoon zegt tegenwoordig meerdere keren per week voor het slapen gaan een boek te lezen om rustig te worden, terwijl de persoon in kwestie daarvoor zo'n tien jaar lang niet gelezen heeft.

De studenten zijn overwegend positief over een eventuele structurele implementatie van vrij lezen in het curriculum. Wel geven ze aan het belangrijk te vinden dat de school beschikt over een gedegen boekenaanbod. Er is onder meer behoefte aan tijdschriften over het eigen vakgebied. Verder spreken meerdere gesprekspartners de wens uit toe te willen naar een opzet van vrij lezen waarin ook ruimte is voor het lezen van Engelse boeken. Als mogelijkheid wordt genoemd twee leessessies per week van elk 25 of 30 minuten, waarbij leerlingen de keuze krijgen om te lezen uit Nederlandse of Engelse werken.

5.4.4 Analyse derde deelvraag

De derde deelvraag in dit onderzoek luidt: *'Hoe is de leesmotivatie van AVP-studenten na afloop van de tienweekse proef met vrij lezen?'* In dit onderzoek zijn de mate van leesplezier en het aantal leesmomen ten voorafgaand aan en na afloop van de proefperiode met elkaar vergeleken. Onderstaande tabel brengt in kaart in hoeverre AVP-studenten het lezen van Nederlandse boeken al dan niet als leuk hebben ervaren.

Ik vind het lezen van boeken in het Nederlands	Man		Vrouw		Totaal	
	voor de proef	na de proef	voor de proef	na de proef	voor de proef	na de proef
helemaal niet leuk	28,6%	28,6%	5,9%	11,8%	16,1%	19,4%
niet leuk	42,9%	35,7%	29,4%	17,6%	35,5%	25,8%
leuk	28,6%	35,7%	64,7%	52,9%	48,4%	45,2%
heel erg leuk	0,0%	0,0%	0,0%	5,9%	0,0%	3,2%
overig	0,0%	0,0%	0,0%	11,8%	0,0%	6,5%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 11: de mate waarin AVP-studenten het lezen van boeken in het Nederlands voorafgaand aan en na afloop van de proef met vrij lezen al dan niet als leuk ervaren, weergegeven per sekse

De tabel laat zien dat zowel voor als na de proef procentueel gezien de meeste studenten het lezen van boeken in het Nederlands als leuk ervaren. Het aantal AVP-studenten dat lezen niet leuk of helemaal niet leuk vindt, is enigszins afgenomen. Op beide meetmomenten geven vrouwen aan lezen leuker te vinden dan mannen. Dit beeld strookt met eerdere bevindingen (DUO Onderwijsonderzoek, 2017). Gemiddeld genomen is het leesplezier van de mannen in dit onderzoek wel toegenomen. Leesmotivatie komt onder AVP-studenten hoofdzakelijk voort uit intrinsieke doeleinden. De enquêtes met open vragen laten bovendien zien dat de meerderheid van de studenten zowel voor als na de proefperiode tevreden is over de tijd die aan lezen wordt besteed. Studenten die ontevreden zijn, zeggen in veel gevallen geen tijd te hebben om te lezen.

Meerdere studenten geven te kennen dat het aantal leesmomenen bij hen is toegenomen. De overgrote meerderheid van de AVP-studenten geeft echter aan buiten school niet meer, maar ook niet minder te zijn gaan lezen sinds met vrij lezen is begonnen.

Aantal leesmomenen buiten school	Man		Vrouw		Totaal	
	voor de proef	na de proef	voor de proef	na de proef	voor de proef	na de proef
nooit of bijna nooit	64,3%	71,4%	29,4%	47,1%	45,2%	58,1%
één of een paar keer per maand	21,4%	14,3%	29,4%	11,8%	25,8%	12,9%
één of een paar keer per week	0,0%	7,1%	23,5%	35,3%	12,9%	22,6%
elke dag of bijna elke dag	7,1%	7,1%	11,8%	5,9%	9,7%	6,5%
overig	7,1%	0,0%	5,9%	0,0%	6,5%	0,0%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 12: het aantal leesmomenen van AVP-studenten voorafgaand aan en na afloop van de proef met vrij lezen, weergegeven per sekse

In tabel 12 is het aantal leesmomenen voor en na de proefperiode met elkaar vergeleken. Duidelijk is dat de vrouwelijke AVP-student beduidend meer tijd aan lezen besteedt dan de mannelijke. De meerderheid van de mannen zegt zowel voor als na de proef nooit of bijna nooit te lezen. Zowel het aantal mannen als vrouwen dat op het enquêteformulier nooit of bijna nooit invulde, is toegenomen. Voor invoering van de pilot gaf 45,2% van het totale aantal studenten aan nooit of bijna nooit een boek te lezen. Na afloop van de proef zegt 58,1% nooit of bijna nooit een boek in het Nederlands te lezen. Aangezien in tegenstelling tot de voormeting in de nameting specifiek is gevraagd naar Nederlandse boeken kan een enigszins vertekend beeld ontstaan. Zeker ook omdat een deel van de studenten aangeeft geen Nederlandse, maar wel Engelse boeken te lezen.

Sommige studenten geven aan dat het vrij lezen op school in de plaats is gekomen van leesmomenen buiten school. Studenten zeggen op school graag verhalen te lezen die dichtbij de belevingswereld staan en vinden een boekenaanbod dat daarop is afgestemd van belang.

6. Conclusie en discussie

Dit hoofdstuk bevat de belangrijkste conclusies van het onderzoek naar het effect van vrij lezen op de leesmotivatie van studenten Audiovisuele Productie (AVP) aan ROC Friese Poort in Drachten. Vrij lezen houdt in dat de hele klas of groep op een vast moment van de dag in een zelfgekozen boek, tijdschrift of krant leest. Leesplezier staat centraal bij deze aanpak. Ook komen in dit hoofdstuk de discussiepunten die zich tijdens dit onderzoek hebben voorgedaan aan de orde. Ten slotte zullen suggesties voor vervolgonderzoek en aanbevelingen voor de beroepspraktijk worden gedaan.

6.1 Conclusie

Het doel van dit onderzoek is de waarde van vrij lezen vast te stellen voor de leesmotivatie van studenten op mbo-niveau 4. Er is gekozen voor een evaluerend onderzoek met als belangrijkste onderzoeksvraag: *Wat is het effect op de leesmotivatie van studenten aan de opleiding Audiovisuele Productie (AVP) op ROC Friese Poort van een tienweekse proef met vrij lezen in twee klassen?*

Leesmotivatie is gedefinieerd aan de hand van twee indicatoren, te weten de mate van leesplezier en het aantal leesmomenten (A. Smits, persoonlijke communicatie, 26 april 2018). In dit onderzoek is de leesmotivatie van AVP-studenten voor, tijdens en na de proefperiode in kaart gebracht en is gewerkt met de drie onderstaande deelvragen.

Deelvraag 1: Hoe is de leesmotivatie van AVP-studenten voor aanvang van de tienweekse proef met vrij lezen?

Deelvraag 2: Hoe is de betrokkenheid van AVP-studenten bij het proefproject met vrij lezen?

Deelvraag 3: Hoe is de leesmotivatie van AVP-studenten na afloop van de tienweekse proef met vrij lezen?

De resultaten die betrekking hebben op de eerste deelvraag laten zien dat de leesmotivatie van AVP-studenten voor aanvang van de proef met vrij lezen onderling sterk verschilt. Vrouwen ervaren meer leesplezier dan mannen en lezen daarnaast ook meer. Een meerderheid van de vrouwen omschrijft het lezen van Nederlandse boeken als leuk, terwijl het merendeel van de mannen dat niet leuk of helemaal niet leuk vindt. Bijna de helft van de AVP-studenten zegt buiten school nooit of bijna nooit een boek te lezen. Het betreft hoofdzakelijk mannen. Drie studenten geven aan voor de start van de proefperiode Engelse boeken te lezen.

De tweede deelvraag in dit onderzoek heeft de betrokkenheid van AVP-studenten bij het proefproject met vrij lezen in kaart gebracht. Duidelijk is dat de mate van betrokkenheid verschilt per student en per leessessie. Verschillen zijn zichtbaar op het vlak van motivatie, concentratie en inbreng tijdens boekgesprekken. Desondanks zijn tijdens de gesprekken die gericht zijn op de beleving van leerlingen reacties waargenomen die passen in de reageerfase van de leescirkel (Chambers, 2012). Studenten die enthousiast zijn over een boek vertellen over de ervaring en bevelen klasgenoten het gelezen werk aan. Meerdere studenten geven aan

Engelse boeken te verkiezen boven werken in het Nederlands. Tijdens meerdere sessies is geconstateerd dat studenten in een Engels boek lezen.

De resultaten die betrekking hebben op de derde deelvraag laten zien dat na afloop van de pilot, net als voor aanvang van de proef, de leesmotivatie van AVP-studenten onderling verschilt. Het aantal AVP-studenten dat lezen niet leuk of helemaal niet leuk vindt, is enigszins afgenomen. Gemiddeld genomen blijkt het leesplezier onder mannelijke AVP-studenten te zijn toegenomen, ook al vinden de vrouwelijke studenten lezen nog steeds beduidend leuker. Meerdere studenten geven aan dat het aantal leesmomenten buiten school is toegenomen sinds met vrij lezen is begonnen. Toch zegt de overgrote meerderheid dat op die indicator voor leesmotivatie geen verandering heeft plaatsgevonden.

Meer dan de helft van de studenten zegt na afloop van de proefperiode nooit of bijna nooit te lezen in een boek dat geschreven is in de Nederlandse taal. Duidelijk is dat de vrouwen in dit onderzoek ook na afloop van de pilot meer lezen dan de mannen. Zes studenten geven aan na afloop van de proef Engelse teksten te lezen. De ingevulde enquêtes met open vragen laten zien dat de meerderheid van de studenten zowel voor als na de proefperiode tevreden is over de tijd die aan lezen wordt besteed. Studenten die ontevreden zijn, hoofdzakelijk vrouwen, zeggen in veel gevallen wel te willen lezen maar er door tijdgebrek niet aan toe te komen.

Kijkend naar de hoofdvraag in dit onderzoek kan aan de hand van bovenstaande resultaten gesteld worden dat de proef met vrij lezen heeft geleid tot een toename van de leesmotivatie onder studenten aan de opleiding Audiovisuele Productie op ROC Friese Poort. Op beide indicatoren die in dit onderzoek zijn gebruikt om de motivatie te meten, de mate van leesplezier en het aantal leesmomenten (A. Smits, persoonlijke communicatie, 26 april 2018), zijn verschuivingen waar te nemen: een deel van de studenten is tijdens de proefperiode meer leesplezier gaan ervaren en is geprikkeld het lezen thuis voort te zetten. Het aantal studenten bij wie grote verschuivingen te zien zijn, is echter beperkt. Dit maakt dat het effect van de proef op de leesmotivatie over de gehele onderzoekspopulatie beperkt is.

Zowel voorafgaand aan als na afloop van de proefperiode zijn op het vlak van leesplezier twee groepen te onderscheiden. De ene groep zegt het lezen van boeken in het Nederlands leuk of heel erg leuk te vinden, terwijl de andere groep dat juist niet leuk of helemaal niet leuk vindt. Duidelijk is dat vrouwen lezen leuker vinden dan mannen. Deze uitkomst ligt in lijn met eerdere bevindingen (DUO Onderwijsonderzoek, 2017). Studenten die in dit onderzoek aangeven lezen leuk of heel erg leuk te vinden, blijken vooral intrinsiek gemotiveerd te zijn. Ze geven aan te lezen om zich te verplaatsen in de hoofdpersoon van een verhaal, om avonturen te beleven in het hoofd, te fantaseren over het verhaal en om meer te leren over dingen die ze interessant vinden. Leesmotivatie komt onder deze studenten minder vaak voort uit regulerende factoren of extrinsieke doeleinden. Verder laat dit onderzoek zien dat studenten die het lezen van Nederlandse boeken niet leuk of helemaal niet leuk vinden onderling zeer wisselend scoren op de verschillende motivatiedimensies. Gezien het gemiddeld aantal met 'waar' beantwoorde stellingen per respondent voor en na de proef lijkt de motivatie om te lezen onder deze

studenten zelfs iets te zijn afgenomen. Dat terwijl het gemiddeld aantal met 'waar' beantwoorde stellingen onder AVP-studenten die lezen leuk of heel leuk vinden juist is toegenomen. Dit zou kunnen duiden op een toegenomen motivatiekloof tussen beide categorieën AVP-studenten.

De onderzoeksresultaten wijzen uit dat de overgrote meerderheid van de AVP-studenten zegt dat het aantal leesmomeneten buiten school voor en na de proef met vrij lezen gelijk is gebleven. Duidelijk is ook dat de vrouwen in dit onderzoek beduidend meer lezen dan de mannen. Er lijkt een samenhang te bestaan tussen de mate van leesplezier van AVP-studenten en het aantal leesmomeneten. Toch geeft meer dan de helft van de respondenten aan na afloop van de proefperiode nooit of bijna nooit thuis in een Nederlands boek te lezen. Dit beeld past in de trend dat tieners en jongvolwassenen steeds minder lezen (Wennekers, Huysmans & De Haan, 2018).

Uit dit onderzoek blijkt dat voor, tijdens en na de proef bij een deel van de studenten de behoefte leeft om boeken in het Engels te lezen. Sommige van hen zeggen het lezen van Nederlandse boeken niet leuk of helemaal niet leuk te vinden. Het aantal AVP-studenten dat zegt buiten school Engelse teksten te lezen, is toegenomen gedurende de onderzoeksperiode.

Studenten spreken de wens uit toe te willen naar een opzet van vrij lezen waarin naast Nederlandse boeken ook Engelse werken gelezen mogen worden. Als mogelijkheid wordt genoemd twee leessessies per week van 25 of 30 minuten per keer. Verder laten studenten blijken behoefte te hebben aan een ruim aanbod van boeken die dichtbij de belevingswereld staan. Genoemd worden ook tijdschriften die betrekking hebben op het vakgebied waarvoor de studenten worden opgeleid.

6.2 Discussie

Het trekken van conclusies naar aanleiding van dit onderzoek vraagt om voorzichtigheid. Allereerst is het van belang te melden dat de leesmotivatie voorafgaand aan de proefperiode voor een deel gebaseerd is op onderzoeksgegevens die pas na afloop van de proefperiode zijn verkregen. Studenten is in een enquête na afloop van de proef gevraagd aan te geven hoe leuk zij het lezen van boeken vonden voor aanvang van de proef en ook is gevraagd hoe vaak er toentertijd gelezen werd. Bovendien moet vermeld worden dat in de enquêtevraag over het aantal leesmomeneten na afloop van de proef specifiek is gevraagd naar Nederlandse boeken, terwijl bij de vraag over de situatie voor invoering van vrij lezen niet vermeld stond om welke taal het gaat. De genoemde punten kunnen leiden tot een enigszins vertekend beeld. Daar komt bij dat de enquête met open vragen die voorafgaand aan de proefperiode is afgenomen niet is opgesteld met het doel de leesmotivatie te meten. De vragenlijst diende binnen het onderzoek *De implementatie van literatuuronderwijs in team Audiovisuele Productie op ROC Friese Poort* (Donkerbroek, 2018) om het huidige leesgedrag en de leesbehoeftes van studenten in kaart te brengen. Slechts achttien ingevulde enquêtes uit dat onderzoek konden in dit onderzoek worden gebruikt. Tevens is sprake van een scheve man-vrouwverhouding: vijf mannen ten opzichte van dertien vrouwen.

Verder dient in deze paragraaf gemeld te worden dat de omstandigheden waaronder het vrij lezen plaatsvond niet optimaal waren. Het feit dat studenten Audiovisuele Productie op de campus van ROC Friese Poort niet de mogelijkheid hebben boeken te lenen, is een flinke beperking gebleken. Een gedegen en makkelijk toegankelijk boekenaanbod ontbreekt, terwijl dat wordt gezien als belangrijke voorwaarde voor een succesvolle implementatie van vrij lezen (Pilgreen, 2000). Studenten hebben zonder de inzet van een helpende volwassene binnen school (Chambers, 2012) zelf voor leesboeken moeten zorgen. De praktijk wees uit dat een deel van de studenten een boek las dat niet aantrekkelijk werd gevonden. Dit kan de leesmotivatie negatief hebben beïnvloed. De situatie maakt dat de in paragraaf 2.2.2 beschreven leescirkel van Chambers (2012), wegens beperkingen in de selectiefase, niet volledig kon worden doorlopen.

6.3 Aanbevelingen en suggesties voor verder onderzoek

Naar aanleiding van de uitkomsten van dit onderzoek worden in deze paragraaf een aantal aanbevelingen gedaan aan team Audiovisuele Productie van ROC Friese Poort in Drachten. Ook zullen suggesties voor verder onderzoek worden aangedragen.

6.3.1 Aanbevelingen

De uitkomsten van dit onderzoek laten zien dat het raadzaam is het vrij lezen binnen team Audiovisuele Productie voort te zetten. De studenten die in het kader van dit onderzoek zijn geïnterviewd geven in meerderheid aan positief te zijn over vrij lezen en zeggen open te staan voor structurele implementatie ervan. Als mogelijkheid wordt genoemd twee leessessies per week van elk 25 of 30 minuten, waarbij leerlingen de mogelijkheid krijgen om naast Nederlandse boeken ook Engelse werken te lezen. Nu dit onderzoek duidelijk maakt dat er grote verschillen bestaan in de mate van leesmotivatie tussen mannen en vrouwen, zou team AVP er goed aan doen te zoeken naar een modus waarin de vrouwen fungeren als motor voor leesmotivatie in de hoop mannen te enthousiasmeren. Gedacht kan worden aan boekbesprekingen in koppels.

Het lijkt raadzaam het vrij lezen voorlopig in een beperkt aantal klassen voort te zetten, zodat tijd en ruimte ontstaat om te komen tot een verantwoord boekenaanbod. Het is daarbij van belang de interesses van leerlingen in kaart te brengen en het leesmateriaal op hun wensen af te stemmen (Fiori et al., 2010). Uit de interviews in dit onderzoek komt naar voren dat AVP-studenten vermoeden dat hun leesmotivatie toeneemt als ze de kans krijgen teksten te lezen over het vakgebied waarvoor zij worden opgeleid.

Voor team AVP liggen er mogelijkheden om bij het opzetten van het boekenaanbod een samenwerking aan te gaan met het mediacentrum in gebouw C op de campus (Donkerbroek, 2018). Dat voor het opzetten van een gedegen boekenaanbod financiële middelen nodig zijn, is evident. Er zal niet alleen geld vrijgemaakt moeten worden voor de aanschaf van leesmaterialen, maar ook voor de inzet van mankracht. Het is van belang mensen te benoemen die de verantwoordelijkheid krijgen om het project vorm te geven. De kosten kunnen wellicht verdeeld worden over meerdere opleidingsdomeinen binnen ROC Friese Poort. Met de kennis dat veel mbo-studenten kampen met een taalachterstand (Groot et al., 2015) en de wetenschap dat het veelvuldig lezen van boeken goed is voor de taalontwikkeling en de persoonlijke en sociale

ontwikkeling van de lezer (Mol, 2010; Stichting Lezen, 2017), ligt het voor de hand te komen tot een systeem voor uitleen van boeken waarvan alle studenten op de campus van ROC Friese Poort in Drachten gebruik kunnen maken.

6.3.2 Suggesties voor verder onderzoek

Dit onderzoek geeft een eerste indicatie van het effect dat vrij lezen heeft op de leesmotivatie van studenten op mbo-niveau 4. Aangezien vrij lezen binnen het middelbaar beroepsonderwijs nog in de kinderschoenen staat, is over de effecten ervan voor deze doelgroep nog weinig bekend. Meer onderzoek naar de waarde van vrij lezen in de hogere niveaus van het mbo lijkt dan ook noodzakelijk om gedegen uitspraken te kunnen doen over de effecten op lange termijn.

De resultaten van dit onderzoek kunnen tevens aanleiding zijn om nader onderzoek te doen naar de rol die het lezen van boeken of verhalen in een andere taal dan het Nederlands kan spelen binnen het vrij lezen. Dit onderzoek lijkt uit te wijzen dat het bieden van de mogelijkheid aan studenten om tijdens het vrij lezen naast Nederlandse ook Engelse teksten te lezen, kan zorgen voor een flinke leesmotivatieprikkel.

Literatuurlijst

- Atwell, N. (2007). *The reading zone: How to help kids become skilled, passionate, habitual, critical readers*. New York: Scholastic.
- Chambers, A. (2012). *Leespraat. De leesomgeving & Vertel eens*. Leidschendam: NBD Biblion
- College voor Toetsen en Examens (2016). *Nederlandse taal referentieniveau 3F. Syllabus centraal examen mbo*. Utrecht: College voor Toetsen en Examens mbo.
- Donk, C. van der, & Lanen, B. van (2014). *Praktijkonderzoek in de school* (tweede, herziene druk). Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Donkerbroek, L. (2018). *De implementatie van literatuuronderwijs in team Audiovisuele Productie op ROC Friese Poort. Onderzoeksverslag Vakwerk Literatuur*. Zwolle: Hogeschool Windesheim (niet gepubliceerd).
- DUO Onderwijsonderzoek (2017). *De leesmotivatie van Nederlandse kinderen en jongeren*. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Fiori, L., Richters, J., Hardeveld, J. van, Oosterman, J. & Ballering, C. (2010). *Vrij lezen. De aanpak in woord. Een motiverende aanpak voor het verbeteren van leesvaardigheid*. Amersfoort: CPS Onderwijsontwikkeling en advies.
- Groot, A., Houtkoop, W., Steehouder, P. & Buisman, M. (2015). *Taalniveaus op het mbo. De leesvaardigheid van Nederlandse mbo'ers in (inter)nationaal perspectief*. Den Bosch: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.
- Koeven, E. van (2015). *Je vak moet je doen, niet lezen. Vrij lezen in het entree-onderwijs*. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Leeman, Y. (2016). Met verhalen stevig in de superdiverse wereld komen te staan. *PiP: Pedagogiek in Praktijk, Vol. 21*, pp. 22-26.
- Marzano, R.J. (2004). *Building background knowledge for academic achievement. Research on what works in schools*. Alexandria: Association for supervision and curriculum development.
- Mol, S. (2010). *To read or not to read*. Proefschrift. Leiden: Leiden University.
- Mol, S., & Bus, A. (2011). Lezen loont een leven lang. De rol van vrijetijdslezen in de taal- en leesontwikkeling van kinderen en jongeren. *Levende Talen Tijdschrift, 12(3)*, pp. 3-15.
- Pilgreen, J.L. (2000). *The SSR Handbook. How to organize and manage a sustained silent reading program*. Portsmouth: Boynton/Cook Publishers, Inc.
- Smith, M.W. & J.D. Wilhelm (2002). *Reading don't fix no chevys. Literacy in the lives of young men*. Portsmouth: Heinemann.
- Stichting Lezen (2015). *Over boeken gesproken. Achtergronden en praktische tips voor in het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het (voorbereidend) middelbaar beroepsonderwijs*. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Stichting Lezen (2017). Succesfactoren leesbevordering – Werkvormen. Geraadpleegd op 6 november 2017, van <https://www.lezen.nl/nl/succesfactoren/werkvormen>
- Stichting Lezen (2017). *Wat doet het boek? Een onderzoek naar de opbrengsten van lezen*. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Wennekers, A., Huysmans, F. & Haan, J. de (2018). *Lees: Tijd. Lezen in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Bijlage 1: Enquête over het lezen van boeken en verhalen voor proef met vrij lezen

Naam student: -----

Klas: -----

Vraag 1: Lees je wel eens boeken of andere verhalen in je vrije tijd? Geef ook aan waarom je dit wel of juist niet doet.

Vraag 2: Hoe vaak lees je boeken of andere verhalen?

Vraag 3: Ben je tevreden over de tijd die je aan lezen besteedt in je vrije tijd? Geef aan ook waarom je wel of juist niet tevreden bent.

Vraag 4A: Wat is het laatste boek dat je gelezen hebt?

Vraag 4B: Wanneer heb je dit boek gelezen en wat weet je nog over het verhaal?

Vraag 5: Van wat voor soort boeken of verhalen houd je? (denk aan romans, spannende verhalen, stripboeken, sportverhalen in tijdschriften etc.)

Vraag 6: Wat zou je ervan vinden als je op school, bijvoorbeeld tijdens de les Nederlands, tijd krijgt om te lezen? Geef een korte toelichting bij je antwoord.

Vraag 7: Welk boek zou je iedereen aanraden om te lezen? Waarom kies je voor dit boek?

Bedankt voor het invullen van de vragenlijst.

Bijlage 2: Logboek voor observatie van wekelijkse sessie vrij lezen

Datum:-----

Klas: -----

Naam observant:-----

Tijd:-----

Lokaal:-----

1. Hoe is de leesmotivatie bij de studenten?

(Heeft iedereen een leesboek mee? Pakken studenten uit eigen initiatief een leesboek? Laten ze blijken zin in lezen te hebben of juist niet?)

2. Hoe is de concentratie van de studenten tijdens het lezen?

(Hebben de leerlingen hun aandacht bij het lezen of zijn ze juist snel afgeleid?)

3. In hoeverre is sprake van absolute rust in en rondom het lokaal?

4. Overige bevindingen/opmerkingen

(Denk aan: de bevindingen tijdens een eventueel boekgesprek na afloop, keuze voor nieuw boek etc.)

Bijlage 3: Enquête met open vragen na proef met vrij lezen

Beste student,

Fijn dat je mee wilt werken aan het onderzoek. Het is de bedoeling dat je twee vragenlijsten invult. De eerste enquête bestaat uit vijf open vragen en de tweede uit een combinatie van meerkeuzevragen en stellingen.

Er bestaan geen goede of foute antwoorden. Het gaat erom dat jij zo eerlijk mogelijk antwoord geeft.

Veel succes en alvast bedankt voor jouw medewerking.

Enquête 1

open vragen

Naam student: -----

Klas: -----

Datum:-----

Vraag 1: *Lees je wel eens boeken of andere verhalen in je vrije tijd? Geef ook aan waarom je dit wel of niet doet en of daarin de laatste tijd iets is veranderd.*

Vraag 2: *Hoe vaak lees je boeken of andere verhalen?*

Vraag 3: Ben je tevreden over de tijd die je aan lezen besteedt in je vrije tijd? Geef aan ook waarom je wel of juist niet tevreden bent en wat er de laatste maanden eventueel veranderd is aan die tevredenheid.

Vraag 4: Van welke boeken houd je en wat is daaraan de laatste maanden veranderd?

Vraag 5: Welk boek zou je iedereen aanraden om te lezen? Waarom kies je voor dit boek en wanneer heb je dit boek gelezen?

Bedankt voor het invullen van deze vragenlijst. Ga nu verder met enquête 2.

Bijlage 4: Enquête met meerkeuzevragen en stellingen na proef met vrij lezen

Enquête 2

meerkeuzevragen en stellingen

Naam student: -----

Klas: -----

Datum:-----

Deze enquête gaat net als vragenlijst 1 over het lezen van boeken. Met boeken bedoelen we geen schoolboeken, maar boeken die je zelf graag leest, bijvoorbeeld leesboeken of stripboeken.

De enquête bestaat uit twee delen (deel A en deel B). Deel A bestaat uit 7 meerkeuzevragen en bij deel B reageer jij op stellingen.

Er bestaan geen goede of foute antwoorden. Het gaat erom dat jij steeds het antwoord geeft dat het meest op jou van toepassing is.

Deel A: meerkeuzevragen

Hieronder volgen 7 meerkeuzevragen. Lees bij elke vraag goed om welke periode het gaat.

Vraag 1:

Maak de volgende zin af door het antwoord te kiezen dat op jou van toepassing is.

“Sinds we op school tijdens de les Nederlands tijd krijgen om te lezen, ben ik buiten school.....”

☐ minder gaan lezen

☐ meer gaan lezen

☐ niet meer, maar ook niet minder gaan lezen (er is niets veranderd)

Vraag 2:

Ik vind het lezen van boeken in het Nederlands tegenwoordig.....

☐ helemaal niet leuk

☐ niet leuk

☐ leuk

☐ heel erg leuk

Vraag 3:

Als ik tegenwoordig een boek in het Nederlands lees, dan doe ik dat..... (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ thuis
- ☐ op school
- ☐ in de trein of in de bus
- ☐ op vakantie
- ☐ elders.....(invullen)

Vraag 4:

Hoe vaak lees je tegenwoordig op een ander moment dan tijdens de les Nederlands in een boek dat geschreven is in de Nederlandse taal?
(de wekelijkse momenten vrij lezen tel je dus niet mee!)

- ☐ nooit of bijna nooit
- ☐ één of een paar keer per maand
- ☐ één of een paar keer per week
- ☐ elke dag of bijna elke dag

Vraag 5:

Voordat ik tijdens de les leestijd kreeg, vond ik het lezen van boeken in de Nederlandse taal.....

- ☐ helemaal niet leuk
- ☐ niet leuk
- ☐ leuk
- ☐ heel erg leuk

Vraag 6:

Als ik een Nederlands boek las in de tijd voordat we begonnen met vrij lezen, dan deed ik dat..... (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ thuis
- ☐ op school
- ☐ in de trein of in de bus
- ☐ op vakantie
- ☐ elders.....(invullen)

Vraag 7:

Hoe vaak las je een boek toen je het eerste deel van dit schooljaar nog geen leestijd kreeg tijdens de les Nederlands?

- O nooit of bijna nooit
- O één of een paar keer per maand
- O één of een paar keer per week
- O elke dag of bijna elke dag

Deel B: stellingen

Hieronder volgen tien stellingen. Geef bij elke stelling aan of die tegenwoordig wel of niet op jou van toepassing is.

Stelling	Waar	Niet waar
1. Ik lees omdat ik zo meer kan leren over dingen die ik interessant vind.		
2. Ik lees omdat ik zo avonturen kan beleven in mijn hoofd.		
3. Ik lees omdat ik door verhalen ga fantaseren.		
4. Ik lees omdat ik me graag verplaats in de hoofdpersoon van een verhaal.		
5. Ik lees omdat ik er vrolijk van word.		
6. Ik lees omdat lezen me helpt als ik boos ben.		
7. Ik lees omdat lezen me helpt als ik verdrietig ben.		
8. Ik lees omdat ik dan iets te doen heb.		
9. Ik lees omdat ik het daardoor beter ga doen op school.		
10. Ik lees omdat andere mensen zeggen dat lezen belangrijk is.		

Hieronder volgen de stellingen nogmaals. Nu gaan ze echter over de periode voordat we begonnen met vrij lezen.

Stelling	Waar	Niet waar
1. Ik las omdat ik zo meer kon leren over dingen die ik interessant vind.		
2. Ik las omdat ik zo avonturen kon beleven in mijn hoofd.		
3. Ik las omdat ik door verhalen ging fantaseren.		

4. Ik las omdat ik me graag verplaatste in de hoofdpersoon van een verhaal.		
5. Ik las omdat ik er vrolijk van werd.		
6. Ik las omdat lezen me hielp als ik boos was.		
7. Ik las omdat lezen me hielp als ik verdrietig was.		
8. Ik las omdat ik dan iets te doen had.		
9. Ik las omdat ik het daardoor beter ging doen op school.		
10. Ik las omdat andere mensen aangaven dat lezen belangrijk is.		

Hartelijk bedankt voor het invullen van de enquêtes!

Bijlage 5: Leidraad voor mondelinge interviews over proef met vrij lezen

Naam geïnterviewde student: -----

Klas: -----

Naam interviewer: -----

Datum van interview:-----

Deel A: inleiding en kennismaking

1. Bespreken van het doel van het interview
2. Vragen van toestemming om het gesprek op te nemen
3. Komen tot afspraken over anonimiteit en terugkoppeling van resultaten

Deel B: kern van interview

Het interview gaat in op de verschillende onderzoeksvragen. De enquêtes die de student heeft ingevuld en de bevindingen tijdens de observaties van de leessessies worden besproken.

1. Hoe kijkt de student terug op het vrij lezen?

2. Hoe betrokken was de student bij de sessies vrij lezen? Stroken de bevindingen van de student met het beeld dat uit de observaties komt?

(Van belang zijn bijvoorbeeld: had de student een leesboek mee tijdens de sessies? Laat de student blijken zin te hebben in lezen of juist niet? Hoe was zijn of haar concentratie?)

3. Bespreken van antwoorden die student op het gebied van de leesmotivatie heeft gegeven in de enquêtes.

(Vindt de student lezen leuk en hoe vaak leest de student in zijn of haar eigen tijd? Welke redenen heeft de student om te lezen? Wat is het beeld voor aanvang van de proef met vrij lezen en hoe is het beeld op dit moment? Welke verklaring(en) heeft de student voor het beeld dat de enquêtes laten zien?)

4. Hoe kijkt de student aan tegen een eventuele structurele implementatie van vrij lezen?

Deel C: slot van interview

1. Welke wensen heeft de student op het gebied van vrij lezen?

2. Heeft de student nog tips of tops op het gebied van vrij lezen?

3. Afronding van het interview

Bijlage 6: Antwoorden op open enquêtevragen voor proef met vrij lezen

Respondent	<i>Vraag 1: Lees je wel eens boeken of andere verhalen in je vrije tijd? Geef ook aan waarom je dit wel of niet doet</i>	<i>Vraag 3: Ben je tevreden over de tijd die je aan lezen besteedt in je vrije tijd? Geef aan ook waarom je wel of juist niet tevreden bent.</i>
1. Vrouw 1	Ja, omdat ik dat leuk vind.	Nee, ik zou weer meer willen lezen, alleen ik heb er geen tijd voor.
2. Vrouw 2	Ja, ik vind lezen erg fijn en leuk om te doen en het is een goeie afleiding als ik dat nodig heb.	Nee, door school ben ik erg druk en heb ik bijna geen tijd meer over om te lezen.
3. Vrouw 3	Ja voor het slapen gaan om moe te worden of in de bus tegen verveling.	Jawel, want aangezien ik heel weinig tijd heb om te lezen vind ik dat ik het best vaak doe.
4. Vrouw 4	Niet echt, ik lees wel eens columns, maar dat is op mijn mobiel.	Nee, zou wel vaker willen lezen, maar ik doe liever andere dingen.
5. Vrouw 5	Ja weleens op de app Wattpad, maar voor de rest niet echt.	Wel, maar ik lees geen Nederlandse boeken maar Engels, die vind ik meestal leuker en daar zijn er veel van.
6. Vrouw 6	Alleen als ik tijd heb.	Tevreden, lees alleen als ik tijd heb.
7. Vrouw 7	Ja, vermaak.	Ja, ik doe het elke dag.
8. Vrouw 8	Ik lees vaak waargebeurde verhalen.	Ja, ik ben tevreden omdat ik mijn leestijd altijd inplan.
9. Vrouw 9	Bijna nooit, met heel weinig uitzonderingen.	Jawel, ik doe het heel weinig, maar het hoeft van mij ook niet persé.
10. Vrouw 10	Ik lees best vaak in mijn vrije tijd en ga regelmatig naar de bibliotheek. Ik vind het heel leuk om te lezen.	Ik zou graag wat vaker lezen, maar momenteel is het lastig om me echt in een boek te verdiepen.
11. Vrouw 11	Ik lees nooit boeken. Wel af en toe kranten. En verder lees ik elke dag het nieuws op het internet.	Ja, maar ook weer niet, ik lees gewoon bijna altijd digitaal.
12. Vrouw 12	Nee, ik lees geen boeken meer, want ik heb er geen tijd meer voor en geen zin meer in. Ik lees wel af en toe tijdschriften over fotografie.	Ik denk dat ik wel tevreden ben: ik mis het lezen niet echt. Maar ik lees nog wel dingen die ik interessant vind.
13. Vrouw 13	Ja, ik vind het leuk. Verschillende boeken/boekjes of horrorverhalen online.	Ja.
14. Man 1	Nee, ik lees wel eens nieuwsitems op Facebook ofzo.	Ja, ik hou niet van lezen, en heb er geen tijd voor.
15. Man 2	Ja, ik lees wel eens een boek, want dat vind ik af en toe wel leuk.	-
16. Man 3	Ik lees geen boeken of andere verhalen in mijn vrije tijd. Ik neem mijn tijd ergens anders voor.	Ja, tijd en energie ergens anders in steken heeft mij nooit slecht gedaan.
17. Man 4	Nee, niet zo vaak.	Ik kijk liever video's
18. Man 5	Heel soms een stripboek.	Nee, saai

Bijlage 7: Antwoorden op open enquêtevragen na proef met vrij lezen

Respondent	Vraag 1: Lees je wel eens boeken of andere verhalen in je vrije tijd? Geef ook aan waarom je dit wel of niet doet en of daarin de laatste tijd iets is veranderd.	Vraag 3: Ben je tevreden over de tijd die je aan lezen besteedt in je vrije tijd? Geef aan ook waarom je wel of juist niet tevreden bent en wat er de laatste maanden eventueel veranderd is aan die tevredenheid.
1. Vrouw 1	Ik lees vaak een boek voor het slapen. Dat doe ik om moe te worden.	Ik zou wel wat meer willen lezen, maar daar heb ik geen tijd voor.
2. Vrouw 2	Af en toe. Ik zou het wel willen, maar heb er geen tijd voor door school en werk.	Nee, want ik zou graag vaker willen lezen.
3. Vrouw 3	Af en toe als ik in bad lig en ik heb een leuk boek dan wil ik die nog wel eens gaan lezen.	Jawel, ik lees sowieso 1 keer in de week dus dat is voor mij genoeg.
4. Vrouw 4	Ja, dat doe ik op Wattpad. Ook schrijf ik boeken hierop.	Ja ik ben er tevreden mee.
5. Vrouw 5	Dat deed ik eerst wel, maar door tijdgebrek is dit verminderd.	Nee, ik had graag meer tijd gehad.
6. Vrouw 6	Als ik tijd heb, lees ik heel veel, maar ik heb de laatste tijd amper tijd. Ik lees thuis eigenlijk alleen maar Engels.	Nee, door school heb ik amper tijd om te lezen.
7. Vrouw 7	Ik las altijd wel boeken, maar eigenlijk alleen maar Engels. Ik lees de laatste tijd wel meer, maar eigenlijk alleen op de app Wattpad daar lees ik veel op. Op die app kan je ook je eigen verhaal maken, maar daar ben ik niet zo goed in.	Ik ben wel tevreden met de hoeveelheid die ik lees. Ik moet eerlijk zeggen dat ik de laatste tijd veel meer lees dan eerst, maar eigenlijk meer Engels dan Nederlands, want ik vind Nederlandse boeken erg saai vergeleken met Engels.
8. Vrouw 8	Lees geen boeken, maar wel eens columns op internet.	Nee, ik vind zelf dat ik meer moet lezen, maar ik vind andere dingen leuker of belangrijker.
9. Vrouw 9	Ik lees regelmatig boeken in m'n vrije tijd. Ik vind het leuk om te lezen, maar de laatste tijd is er niks in veranderd.	Ja op zich wel. Ik wou dat ik iets vaker kon lezen, maar dit is ook prima. Er is niks veranderd in die tevredenheid.
10. Vrouw 10	Ik lees boeken in vlagen. Als ik eenmaal aan een leuke serie ben begonnen lees ik meer. Door de lessen ben ik aan een nieuwe serie begonnen. Hierdoor lees ik weer meer.	Ja. De laatste tijd lees ik steeds meer. Hier ben ik wel tevreden over, omdat ik ontspanning kan vinden in het lezen.
11. Vrouw 11	Als ik lees, lees ik vooral tijdschriften, vroeger las ik ook boeken, maar nu lees ik bijna niet meer. Zeker geen boeken meer, omdat ik minder tijd heb en verder andere dingen interessanter vind.	Ja, ik ben wel tevreden. Ik vind lezen wel leuk, maar ik mis het niet echt nu ik het niet zo vaak meer doe.
12. Vrouw 12	Ik lees tegenwoordig wel boeken (Engels) om mijn Engels te verbeteren. In het Nederlands lees ik soms de krant of artikelen op internet. Omdat het nieuws wel altijd interessant is.	Nee, ik ben niet tevreden, want ik kan meer gaan leren als ik wat tijd had. Om zo mijn Nederlands te verbeteren. Maar ik ben er ook niet echt ontevreden over.
13. Vrouw 13	Nee, geen tijd en te lui/saai. Er is niets veranderd.	Juist tevreden. Ik lees nooit en dat is prima.
14. Vrouw 14	Ik lees graag, maar begin in veel boeken die ik niet afmaak. Af en toe zit er een pageturner bij.	Jawel, maar zou wel graag meer informatieve boeken willen lezen.
15. Vrouw 15	Ik deed het wel, nu niet meer. Nu niet meer, omdat er weer leuke series op Netflix & Videoland staan.	Maakt mij niet uit.

16. Vrouw 16	Heel af en toe als ik een spannend boek tegenkom. De reden hiervoor is omdat ik er eigenlijk geen tijd voor heb.	Ik ben niet tevreden, omdat ik graag wat meer tijd zou willen doorbrengen met een boek.
17. Vrouw 17	Heel soms en als ik het wel doe, is het wel een boek of verhaal waar ik van tevoren van weet dat het me echt gaat interesseren, zoals een boek van een verfilming die ik super vond, een autobiografie van een persoon die ik interessant vind of gewoon een ander verhaal dat me aanspreekt. Als ik lees, is dat wel in het Engels.	Ja, ik ben er wel tevreden over. Ik vind het niet super belangrijk voor mezelf.
18. Man 1	Nee, omdat ik dat saai vind. Ik kan niet goed onthouden wat ik heb gelezen.	Ja, ik neem geen moeite om te lezen.
19. Man 2	Nee, ik lees wel artikelen op social media.	Ik vind het belangrijk om te weten wat er in de wereld gebeurt.
20. Man 3	Nee, geen tijd voor en geen zin in.	Ja, ik kan nog lezen en ben het niet verleerd, dus het is genoeg. De laatste tijd niet veranderd.
21. Man 4	Ja, soms om verveling te voorkomen of rustig te worden.	Op zich wel, ik heb niet het gevoel dat ik te weinig lees.
22. Man 5	In mijn vrije tijd lees ik geen boeken. Ik lees geen boeken, omdat ik me met andere dingen bezighoud.	Als het echt een leuk boek is, vind ik het niet erg om te lezen. Maar ook al is het nog zo'n leuk boek ik mis het niet. Ik ben tevreden met de situatie.
23. Man 6	's Avonds na een drukke dag lees ik wel eens.	Ja, want je wordt er rustig van in je hoofd.
24. Man 7	Nee, ik heb betere dingen te doen.	Hartstikke tevreden, waarom zou ik mijn tijd verspillen aan lezen?
25. Man 8	Heel soms als ik het echt een goed boek vind.	Ik zou zelf wel graag wat meer willen lezen.
26. Man 9	Nee, bijna nooit. Ik heb weinig vrije tijd. Als ik vrije tijd heb, gebruik ik die meestal voor andere dingen.	Ik vind het wel prima. Ik weet ook niet of ik meer zou lezen als ik meer vrije tijd zou hebben.
27. Man 10	Ik lees eigenlijk nooit meer een boek of tijdschrift, want ik vind andere dingen leuker om te doen.	Ja, want voor mij is lezen niet het belangrijkste wat er is. Dus hoef ik er ook niet zo veel tijd aan te besteden.
28. Man 11	De laatste tijd lees ik meer.....en sites op het internet, maar/meer Engels.	Ik ben tevreden, want het is een onderwerp wat ik leuk vind.
29. Man 12	Ja, ik lees boeken in m'n vrije tijd. Maar alleen Engels. Nederlands is niks aan.	Ik ben wel tevreden met de tijd ja.
30. Man 13	Ja, ik lees in de bus.	Ja, want het is een goede manier om de busreistijd te doden.
31. Man 14	Nee, ik vind lezen niet leuk en kan me er niet op concentreren.	Ja, ik vind het niet leuk, dus dan zal ik het ook niet doen.

Bijlage 8: Antwoorden op stellingen over leesmotivatie voor proef met vrij lezen

Weergave van antwoorden op stellingen over leesmotivatie voorafgaand aan de proefperiode door AVP-studenten die lezen **leuk** of **heel erg leuk** vinden.

	Stelling 1: Ik las omdat ik zo meer kon leren over dingen die ik interessant vind.	Stelling 2: Ik las omdat ik zo avonturen kon beleven in mijn hoofd.	Stelling 3: Ik las omdat ik door verhalen ging fantaseren.	Stelling 4: Ik las omdat ik me graag verplaatste in de hoofdpersoon van een verhaal.	Stelling 5: Ik las omdat ik er vrolijk van werd.	Stelling 6: Ik las omdat lezen me hielp als ik boos was.	Stelling 7: Ik las omdat lezen me hielp als ik verdrietig was.	Stelling 8: Ik las omdat ik dan iets te doen had.	Stelling 9: Ik las omdat ik het daardoor beter ging doen op school.	Stelling 10: Ik las omdat andere mensen aangaven dat lezen belangrijk is.		
Respondent	Dimensie 1: Intrinsieke leesmotivatie				Dimensie 2: Motivatie m.b.t. regulerende factoren				Dimensie 3: Extrinsieke leesmotivatie		Totaal aantal met waar beantwoorde stellingen per respondent	Percentage met waar beantwoorde stellingen per respondent
1. Vrouw 1	V			V					V	V	4	40,0%
2. Vrouw 2	V	V	V	V	V			V	V		7	70,0%
3. Vrouw 3		V	V	V				V			4	40,0%
4. Vrouw 4	V	V	V	V							4	40,0%
5. Vrouw 5	V	V		V	V		V	V			6	60,0%
6. Vrouw 6	V	V	V	V	V			V			6	60,0%
7. Vrouw 7	V	V	V	V				V			4	40,0%
8. Vrouw 8		V	V	V	V		V	V			6	60,0%
9. Vrouw 9		V		V				V			3	30,0%
10. Vrouw 10			V					V			2	20,0%
11. Vrouw 11	V	V	V	V	V						5	50,0%
12. Man 1	V		V		V			V			4	40,0%
13. Man 2	V	V	V	V	V			V		V	7	70,0%
14. Man 3	V	V	V	V							4	40,0%
15. Man 4	V			V						V	3	30,0%
Totaal aantal respondenten dat stelling met waar beantwoordt	11	11	11	13	7	0	2	9	2	3		
Percentage van totaal aantal respondenten dat stelling met waar beantwoordt	73,3%	73,3%	73,3%	86,7%	46,7%	0,0%	13,3%	60,0%	13,3%	20,0%		
Totaal aantal met waar beantwoorde stellingen per motivatiedimensie	46				18				5			
Percentage van totaal aantal stellingen per motivatiedimensie dat door respondenten met waar is beantwoord	76,7%				30,0%				16,7%			
Gemiddeld aantal met waar beantwoorde stellingen per respondent											4,6	46,0%

V = stelling met 'waar' beantwoord

Weergave van antwoorden op stellingen over leesmotivatie voorafgaand aan de proefperiode door AVP-studenten die lezen **niet leuk** of **helemaal niet leuk** vinden.

	Stelling 1: Ik las omdat ik zo meer kon leren over dingen die ik interessant vind.	Stelling 2: Ik las omdat ik zo avonturen kon beleven in mijn hoofd.	Stelling 3: Ik las omdat ik door verhalen ging fantaseren.	Stelling 4: Ik las omdat ik me graag verplaatste in de hoofdpersoon van een verhaal.	Stelling 5: Ik las omdat ik er vrolijk van werd.	Stelling 6: Ik las omdat lezen me hielp als ik boos was.	Stelling 7: Ik las omdat lezen me hielp als ik verdrietig was.	Stelling 8: Ik las omdat ik dan iets te doen had.	Stelling 9: Ik las omdat ik het daarvoor beter ging doen op school.	Stelling 10: Ik las omdat andere mensen aangeven dat lezen belangrijk is.		
Respondent	Dimensie 1: Intrinsieke leesmotivatie				Dimensie 2: Motivatie m.b.t. regulerende factoren				Dimensie 3: Extrinsieke leesmotivatie		Totaal aantal met waar beantwoorde stellingen per respondent	Percentage met waar beantwoorde stellingen per respondent
1. Vrouw 1											0	0,0%
2. Vrouw 2	V	V	V	V	V			V			6	60,0%
3. Vrouw 3											0	0,0%
4. Vrouw 4	V	V	V	V	V			V			6	60,0%
5. Vrouw 5	V		V	V							3	30,0%
6. Vrouw 6		V	V	V	V			V			5	50,0%
7. Man 1											0	0,0%
8. Man 2											0	0,0%
9. Man 3	V	V	V	V	V			V			6	60,0%
10. Man 4											0	0,0%
11. Man 5	V	V	V	V				V			5	50,0%
12. Man 6			V	V							2	20,0%
13. Man 7											0	0,0%
14. Man 8		V	V	V				V			4	40,0%
15. Man 9	V	V	V					V	V		5	50,0%
16. Man 10	V				V	V			V	V	5	50,0%
Totaal aantal respondenten dat stelling met waar beantwoordt	7	7	9	8	5	1	0	7	2	1		
Percentage van totaal aantal respondenten dat stelling met waar beantwoordt	43,8%	43,8%	56,3%	50,0%	31,3%	6,3%	0,0%	43,8%	12,5%	6,3%		
Totaal aantal met waar beantwoorde stellingen per motivatiedimensie	31				13				3			
Percentage van totaal aantal stellingen per motivatiedimensie dat door respondenten met waar is beantwoord	48,4%				20,3%				9,4%			
Gemiddeld aantal met waar beantwoorde stellingen per respondent											2,9	29,4%

V = stelling met 'waar' beantwoord

Bijlage 9: Antwoorden op stellingen over leesmotivatie na proef met vrij lezen

Weergave van antwoorden op stellingen over leesmotivatie na afloop van de proefperiode door AVP-studenten die lezen **leuk** of **heel erg leuk** vinden.

Respondent	Dimensie 1: Intrinsieke leesmotivatie				Dimensie 2: Motivatie m.b.t. regulerende factoren				Dimensie 3: Extrinsieke leesmotivatie		Totaal aantal met waar beantwoorde stellingen per respondent	Percentage met waar beantwoorde stellingen per respondent
1. Vrouw 1				V					V	V	3	30,0%
2. Vrouw 2	V	V	V	V	V			V	V		7	70,0%
3. Vrouw 3	V	V	V	V	V			V			6	60,0%
4. Vrouw 4		V	V								2	20,0%
5. Vrouw 5	V	V		V	V		V	V			6	60,0%
6. Vrouw 6	V	V	V	V	V			V			6	60,0%
7. Vrouw 7	V	V		V							3	30,0%
8. Vrouw 8		V	V	V	V		V	V			6	60,0%
9. Vrouw 9		V	V	V	V			V			5	50,0%
10. Vrouw 10	V	V	V	V	V						5	50,0%
11. Man 1	V		V		V			V			4	40,0%
12. Man 2	V	V	V	V	V			V		V	7	70,0%
13. Man 3	V	V	V	V	V			V			6	60,0%
14. Man 4	V				V	V			V	V	5	50,0%
15. Man 5	V	V	V	V							4	40,0%
Totaal aantal respondenten dat stelling met waar beantwoordt	11	12	11	12	11	1	2	9	3	3		
Percentage van totaal aantal respondenten dat stelling met waar beantwoordt	73,3%	80,0%	73,3%	80,0%	73,3%	6,7%	13,3%	60,0%	20,0%	20,0%		
Totaal aantal met waar beantwoorde stellingen per motivatiedimensie	46				23				6			
Percentage van totaal aantal stellingen per motivatiedimensie dat door respondenten met waar is beantwoord	76,7%				38,3%				20,0%			
Gemiddeld aantal met waar beantwoorde stellingen per respondent											5,0	50,0%

V = stelling met 'waar' beantwoord

Weergave van antwoorden op stellingen over leesmotiveatie na afloop van de proefperiode door AVP-studenten die lezen **niet leuk** of **helemaal niet leuk** vinden.

	Stelling 10: Ik lees omdat andere mensen zeggen dat lezen belangrijk is.	Stelling 9: Ik lees omdat ik het daarvoor beter ga doen op school.	Stelling 8: Ik lees omdat ik dan iets te doen heb.	Stelling 7: Ik lees omdat lezen me helpt als ik verdrietig ben.	Stelling 6: Ik lees omdat lezen me helpt als ik boos ben.	Stelling 5: Ik lees omdat ik er vrolijk van word.	Stelling 4: Ik lees omdat ik me graag verplaats in de hoofdpersoon van een verhaal.	Stelling 3: Ik lees omdat ik door verhalen ga fantaseren.	Stelling 2: Ik lees omdat ik zo avonturen kan beleven in mijn hoofd.	Stelling 1: Ik lees omdat ik zo meer kan leren over dingen die ik interessant vind.		
Respondent	Dimensie 1: Intrinsieke leesmotiveatie				Dimensie 2: Motivatie m.b.t. regulerende factoren				Dimensie 3: Extrinsieke leesmotiveatie	Totaal aantal met waar beantwoorde stellingen per respondent	Percentage met waar beantwoorde stellingen per respondent	
1. Vrouw 1											0	0,0%
2. Vrouw 2	V	V	V	V	V				V		7	70,0%
3. Vrouw 3											0	0,0%
4. Vrouw 4											0	0,0%
5. Vrouw 5	V			V							2	20,0%
6. Man 1			V						V		2	20,0%
7. Man 2											0	0,0%
8. Man 3	V			V						V	3	30,0%
9. Man 4											0	0,0%
10. Man 5	V	V	V	V					V		5	50,0%
11. Man 6	V		V	V						V	4	40,0%
12. Man 7											0	0,0%
13. Man 8		V	V	V					V		4	40,0%
14. Man 9	V	V	V						V		4	40,0%
Totaal aantal respondenten dat stelling met waar beantwoordt	6	4	6	6	1	0	0	0	3	2	3	
Percentage van totaal aantal respondenten dat stelling met waar beantwoordt	42,9%	28,6%	42,9%	42,9%	7,1%	0,0%	0,0%	0,0%	21,4%	14,3%	21,4%	
Totaal aantal met waar beantwoorde stellingen per motivatiedimensie	22				4				5			
Percentage van totaal aantal stellingen per motivatiedimensie dat door respondenten met waar is beantwoord	39,3%				7,1%				17,9%			
Gemiddeld aantal met waar beantwoorde stellingen per respondent											2,2	22,1%

V = stelling met 'waar' beantwoord

[illegible]

60

Bijlage 10: Samenvatting van mondelinge interviews over proef met vrij lezen

Na afloop van de proefperiode met vrij lezen zijn vier studenten geïnterviewd om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de ervaringen die zijn opgedaan. Terwijl de enquêtes gericht zijn op het verkrijgen van kwantitatieve data gaat het in de interviews juist om kwalitatieve gegevens die de achterliggende motivaties, meningen en wensen van de onderzoeksgroep inzichtelijk maken. De keuze van de interviewpartners heeft plaatsgevonden naar aanleiding van de ingevulde enquêtes en de verkregen data uit observaties tijdens de leessessies. De interviews zijn verlopen volgens de leidraad in bijlage 5. Deze bijlage bevat een samenvatting van de informatie die de interviews hebben opgeleverd.

Uit de interviews komt naar voren dat studenten vrij lezen wisselend hebben ervaren. De een is beduidend positiever dan de ander. Eén van de studenten geeft aan dat het lezen voelde als een verplichting, terwijl anderen woorden als leuk, fijn en relaxt aanhalen. Duidelijk is dat meerdere interviewpartners in de eigen tijd geen boeken meer lezen. In sommige gevallen liggen in het verleden opgedane negatieve leeservaringen hieraan ten grondslag. Eén student vertelt dat het op de middelbare school eigenlijk nooit gelukt is een boek uitgelezen te krijgen voor het moment dat een boekverslag ingeleverd moest zijn.

Duidelijk is dat de proef bij meerdere studenten heeft geleid tot een toename van leesmotivatie. Verschuivingen zijn zichtbaar op beide indicatoren die in dit onderzoek zijn gebruikt bij het meten van de motivatie, te weten de mate van leesplezier en het aantal leesmomenten (A. Smits, persoonlijke communicatie, 26 april 2018). Zo geeft één persoon aan Nederlandse boeken leuker te zijn gaan vinden sinds de invoering van vrij lezen en dat ze daarnaast buiten school meer is gaan lezen. Een tweede persoon laat weten tegenwoordig meerdere keren per week voor het slapen gaan een boek te lezen om rustig te worden in het hoofd. De persoon in kwestie zegt tien jaar lang vrijwel geen boek aangeraakt te hebben.

De studenten reageren overwegend positief op de vraag of vrij lezen wat hen betreft voortgezet moet worden. Wel spreken meerdere gesprekspartners de wens uit toe te willen naar een opzet waarin ook ruimte is voor het lezen van Engelse boeken. Dit versterkt het beeld uit de enquêtes en de observaties dat een deel van de studenten het lezen van Engelse boeken leuker vindt dan het lezen van Nederlandse. Als mogelijkheid wordt genoemd twee leessessies per week van elk 25 of 30 minuten, waarbij leerlingen de keuze hebben tussen beide talen. Een aandachtspunt dat genoemd wordt, betreft de opmerking dat vrij lezen niet ten koste mag gaan van andere onderdelen die tijdens de lessen Nederlands aan bod komen, zoals uitleg van taalkundig en redekundig ontlede.

De interviews maken ook duidelijk dat een goed opgezet boekenaanbod van belang is om het vrij lezen tot een duurzaam succes te maken. Studenten zeggen te willen kunnen kiezen voor verhalen die dichtbij de beleavingswereld staan. Verder blijkt er behoefte te zijn aan het lezen van tijdschriften over het vakgebied waarvoor de studenten worden opgeleid. Ook e-readers en luisterboeken worden genoemd als mogelijkheid om het vrij lezen voor iedereen passend te maken.

Bijlage 11: Overzicht van gelezen boeken tijdens proef met vrij lezen

In onderstaand overzicht zijn de boeken opgenomen die door studenten zijn gelezen tijdens de proefperiode met vrij lezen.

- Aken, Birgitte van, *Ooit is niet nu: het geheime leven van Tatiana D.*, Davidsfonds/Infodok, 2009
- Albertalli, Becky, *Love, Simon*, Blossom Books B.V., 2018
- Bentana, Rosee, *Black Mamba*, Noordhoff Uitgevers, 2013
- Beckman, Thea, *Kruistocht in spijkerbroek*, Lemniscaat, 1973
- Black, Holly, *Magisterium 3 – De bronzen sleutel*, Uitgeverij Moon, 2017
- Black, Holly, *Magisterium 4 – Het zilveren masker*, Uitgeverij Moon, 2017
- Blijboom, Michiel, *Vechten voor mijn leven – Het bizarre verhaal van biker Henk Kuipers*, Just Publishers, 2015
- Brierley, Saroo, *Lion – Mijn lange weg naar huis*, De Boekerij, 2017
- Bruijn, Cor, *Sil de strandjutter*, Kok, 2007
- Burgers, Eva, *Stille getuige*, Kluitman, 2014
- Carey, Janet Lee, *Drakenklauw*, Facet, 2008
- Cass, Kiera, *De elite – deel 2 Selection-serie*, Van Goor, 2014
- Cass, Kiera, *De prinses – deel 4 Selection-serie*, Van Goor, 2014
- Cass, Kiera, *De selectie – deel 1 Selection-serie*, Van Goor, 2014
- Cass, Kiera, *Siren*, Van Goor, 2016
- Cates, Kimberly, *De Ierse vallei*, The House of Books, 2003
- Coben, Harlan, *Gevonden*, De Boekerij, 2015
- Collins, Suzanne, *De hongerspelen*, Van Goor, 2013
- Dahl, Roald, *Veel liefs van Roald Dahl. Alle verhalen uit: Op weg naar de hemel, M'n liefje, m'n duifje en Gelijk oversteken*, Meulenhoff, 1989
- DePrince, Michaela & DePrince, Elaine, *Ze noemden me duivelskind*, The House of Books, 2015
- Elwes, Liz, *Vakantiekriebels*, Uitgeverij Kluitman Alkmaar B.V., 2011
- Flanagan, John, *De Grijze Jager*, Gottmer (gelezen deel en jaar van uitgave onbekend)
- Forman, Gayle, *Als ik blijf*, Uitgeverij Moon, 2009
- Frank, Anne, *Het Achterhuis – Dagboekbrieven 12 juni 1942-1 augustus 1944*, Prometheus, 2012
- Green, John, *Schildpadden tot in het oneindige*, Gottmer, 2017
- Green, John, *Will Grayson*, Gottmer, 2017
- Henriquez, Cristina, *De onbekenden*, Uitgeverij Cargo, 2015
- Higson, Charlie, *Sneeuwblind. Mijn naam is Bond. James Bond.*, Dutch Media Uitgevers, 2010
- Hoogeboom, André, *Max - Het ongeautoriseerde verhaal over de jongste Formule 1-winnaar ooit*, Karakter Uitgevers B.V., 2017
- Jackson, Luke, *Mafkezen en het Asperger-syndroom – Een handleiding voor de puberteit*, Uitgeverij Nieuwezijds B.V., 2003
- King, Stephen, *Revival*, Luitingh-Sijthoff, 2014
- King, Stephen, *Under the dome (gevangen)*, Luitingh-Sijthoff, 2013

- Kinney, Jeff, *Het leven van een loser*, Uitgeverij De Fontein (gelezen deel en jaar van uitgave onbekend)
- Klavan, Andrew, *Vluchtroute*, De Boekerij, 2003
- Lord, Gabrielle, *Complot 365 - Januari*, Uitgeverij Kluitman Alkmaar B.V., 2009
- Neff, Henry H., *Het magische wandtapijt: het boek van Thoth*, Uitgeverij Moon, 2009
- Olivier, Stefan, *De verloren zonen*, Uitgeverij Mingus, 1982
- Pease, Allan & Pease, Barbara, *Waarom mannen niet luisteren en vrouwen niet kunnen kaartlezen*, Spectrum, 1999
- Rosnay, Tatiana de, *Haar naam was Sarah*, Uitgeverij Artemis & Co, 2007
- Roth, Veronica, *Divergent 1: Inwijding. Haar keuze verandert alles*, Uitgeverij Unieboek, 2012
- Rowling, J.K., *Harry Potter en de gevangene van Azkaban (deel 3)*, De Harmonie, 2000
- Rowling, J.K., *Harry Potter en de Orde van de Feniks (deel 5)*, De Harmonie, 2003
- Scherder, Erik, *Singing in the brain. Over de unieke samenwerking tussen muziek en de hersenen*, Athenaeum - Polak & Van Gennep, 2017
- Slee, Carry, *Brainwash*, Overamstel Uitgevers, 2012
- Slegers, Thijs, *Geen genade - Andy van der Meijde*, Uitgeverij VI Boeken, 2016
- Tolkien, J.R.R., *In de ban van de ring 3 – De terugkeer van de koning*, De Boekerij, 2012
- Vriens, Jacques, *De beste schoolverhalen 1*, Van Holkema & Warendorf, 2008
- Vriens, Jacques, *Strijd om de kathedraal*, Van Holkema & Warendorf, 2012
- Vries, Anne de, *Reis door de nacht*, Callenbach, 2000
- Vries, Mel Wallis de, *Kil*, Uitgeverij De Fontein, 2015
- Vries, Mel Wallis de, *Pijn*, Uitgeverij De Fontein, 2017
- Vries, Mel Wallis de, *Shock*, Uitgeverij De Fontein, 2014
- Walt Disney Studio's, *Donald Duck Pocket 132: Het kerstgebak*, Sanoma Media Netherlands BV, 2007
- Walt Disney Studio's, *Donald Duck Pocket 173: De ongeluksvogel*, Sanoma Media Netherlands BV, 2010
- Yancey, Rick, *De vijfde golf*, A.W. Bruna Uitgevers, 2013